

ŽIVOT

KULTURNÉ SOCIÁLNI ČASOPIS

ÚNOR — FEBRUÁR — LUTY — Nr 2 1969 — CENA 1 ZŁ

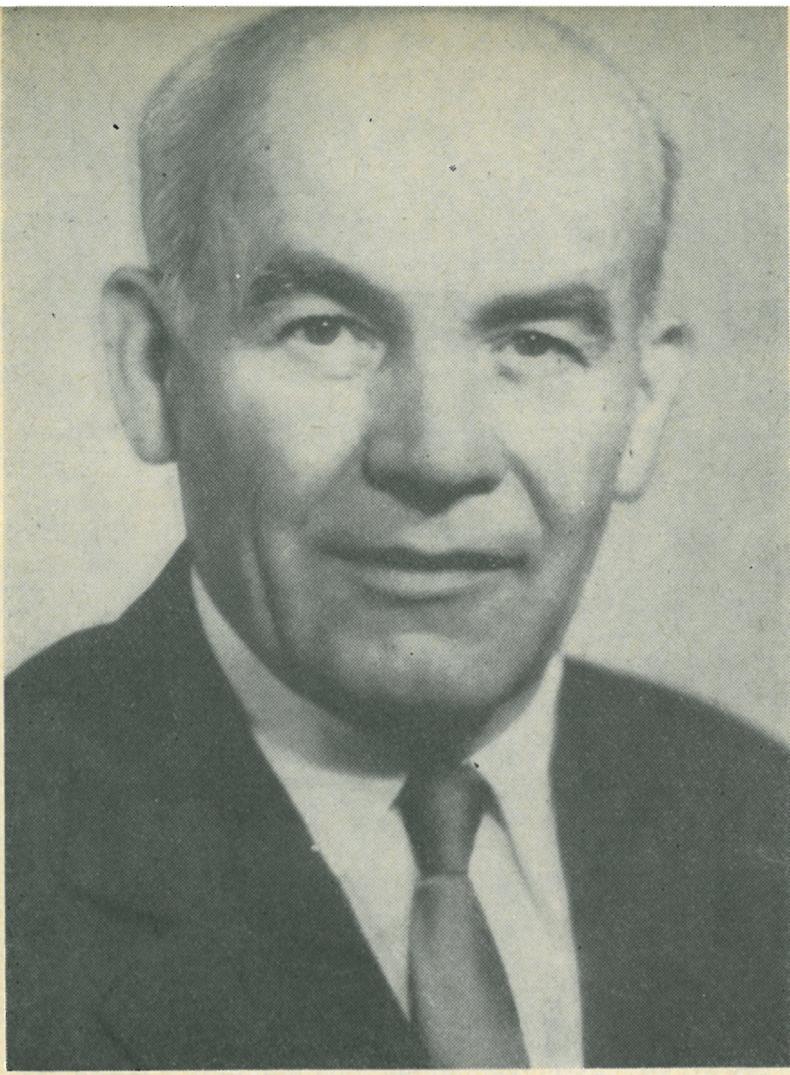
FOTO: TATRAPRESS

NA SEVER, STRÁŽCAMI RODISKA,
OHROMNÉ DVE ČNEJÚ SKALISKÁ,
VĽAVO TÁ ŠIROKÁ — ,TUPÁ' JE SKALA:
ULAHLOU ZDÁ SA TI EVICOU BYŤ;
ZUBATO VPRAVO ZAS ,OSTRÁ' SA VZPIALA,
AKOBY NA ČIHU OSTROVID.

VYSOKÉ TATRY — OBSERVATÓRIUM

POVEDLA TRČIA TAK OD VEKOV
S NEZVRATNOU TRVANIA BEZPEKOU,
SVEDCI JAK MINULA, METÁLMI V HONE;
ÚZKA LEN DELÍ ICH PRIEHRADA:
UDOL, KAM VRHAJÚ I VLASTNÉ TÓNE,
SLNCE JAK VYCHODÍ, ZAPADÁ.

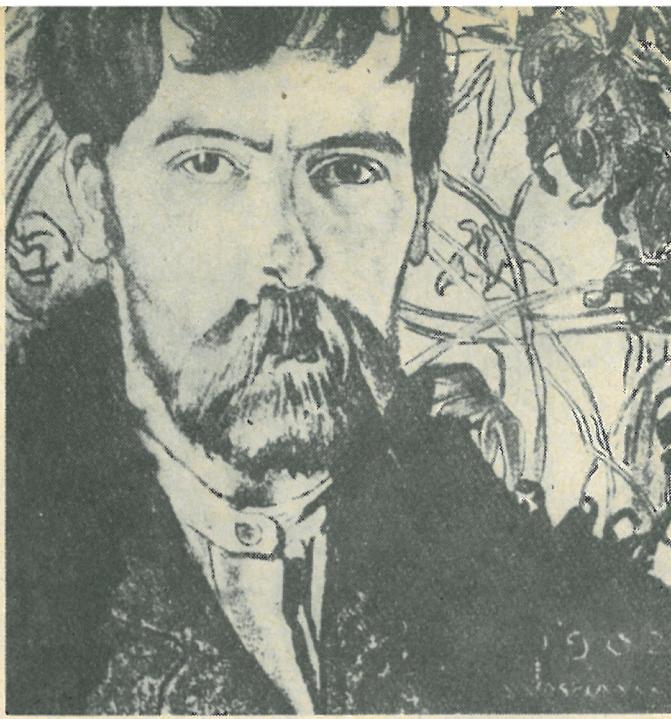
Fragment básne Bratranci od Pavla Országha Hviezdoslava
O Hviezdoslavovi čítaj na str. 6.

64. VÝROČIE NARODENIA WŁADYSŁAWA GOMUŁKI

6. FEBRUÁRA SÚ-
DRUH WŁADYSŁAW
GOMUŁKA UKONCIL
64 ROKOV ŽIVOTA
VYPLNENÉHO TÁŽ-
KOU A OBETATA-
VOU PRÁCOU PRE
NAŠU STRANU A
NÁROD, PRE VEC SO-
CIALIZMU.

TENTO SVIATOK
MU SPRÍJEMNILI
POČETNÉ POZDRA-
VY A BLAHOPRIA-
NIA K NARODENI-
NÁM ŽELAJÚCE VE-
LA ZDRAVIA A DL-
HÝCH ROKOV ĎAL-
ŠEJ PLODNEJ PRÁ-
CE PRE BLAHO NA-
ŠEJ KRAJINY.

STANISŁAW WYSPIAŃSKI

Pred sto lety, 15. ledna roku 1869, se narodil člověk, bez něhož bychom si nemohli představit polské umění a literaturu XX. století.

Hovoříme o Stanislau Wyspianském — básníku, malíři, dramaturu a reformátoru užitého umění. Do všech těchto odvětví umění se Wyspianski navždy vepsal.

Jeho divadelní hry zaujmají, vedle klasického repertoáru, privilegované místo na polských scénách. „Warszawianka“, „Wesele“, „Noc Listopadowa“, „Wyzwolenie“ — všechny tyto dramatické hry si zachovaly do dnešního dne svůj působení a jako káysi, tak i dnes, nacházejí cestu k miliardám diváků.

Wyspianski cílevědomě směřoval, jak dosud nikdo v dějinách polského divadla, k vytvoření moderní scénické hry, v níž umění slovesné a umělecká výprava měly být kvalitativně nové.

Býl reformátorem veškerých uměleckých odvětví, k nimž přiložil ruku. Je znám jako malíř, autor vitráží, grafik; méně je známa jeho grafická úprava ilustrovaných časopisů a knižních nákladů v moderním stylu. Je přiznáno, že soudobá móda secese, již pozorujeme u některých vydavatelůvských pozicí a plakátového umění, využívá nejednoho z mnoha nápadů, za něž vděčíme Stanisławu Wyspianskemu.

JULIUS FUČÍK

Narodil se 23. února 1903 v Praze. Do Komunistické strany Československa vstoupil při jejím založení v roce 1921.

Julius Fučík byl komunistou z nejhlubšího přesvědčení a v ideji komunismu viděl perspektivy změn k lepšímu ve všem, co v jeho době bylo špatné a co vyplývalo z náplně kapitalistického zřízení. Odtud pramenil jeho velký publicistický zápal, dar přesvědčovací lidi prosté i vzdělané, prosté nejlepší formou novinářské agitace pro komunismus. Fučík také rychle spostřel velké nebezpečí rodícího se fašismu. Snažil se ve svých publikacích vyburcovat proti němu širokou frontu demokratických sil. Vyzdvihoval nejpoprvé kroměřížské národní tradice a na jejich pozadí dokazoval nutnost boje s fašismem v rámci široké fronty vlasteneckých sil.

Julius Fučík byl vězněn v Praze na Pankráci a v Berlíně odsouzen k smrti; rozsudek byl vykonán v Plötzensee 8. září 1943.

Jeho zápisky z hitlerovského vězení byly vydány tiskem teprve v roce 1945 jako „Reportáz psaný na oprátku“. Toto poslední dílo Julka Fučíka, komunisty, spisovatele, literárního kritika a novináře je dokumentem s velkou literární hodnotou, je otřesným svědectvím hrdinství a současně příkladem upřímného vlastenectví a životního optimismu komunisty, který věří v konečné vítězství zřízení, jehož byl horlivým zastáncem. Poslední věta zápisníku zní: „Lidé, měl jsem Vás rád. Bděte!“

ROLNICTWO

U PROGU NOWEJ PIĘCIOLATKI

Z PRZEMÓWIENIA W. GOMUŁKI NA WOJEWÓDZKIEJ KONFERENCJI PZPR W KATOWICACH

Dobre wyniki produkcyjne osiągnęliśmy także w rolnictwie. Wg wstępnych szacunków, globalna produkcja rolnicza wzrosła o 4,4 proc. Ten duży jak na rolnictwo wskaźnik wzrostu produkcji zasługuje tym bardziej na podkreślenie, że i w dwóch poprzednich latach rolnictwo osiągnęło również stosunkowo dobre wyniki.

W roku 1966 produkcja globalna wzrosła o 5,4 proc., w roku 1967 o 2,5 proc., co oznacza, że przeciętne tempo wzrostu produkcji rolniczej za ostatnie trzy lata wynosiło 4 proc. rocznie, przy czym produkcja roślinna zwiększała się przeciętnie o 4,9 proc., a zwierzęca o 2,9 proc. rocznie. W odniesieniu do rolnictwa byłoby nieśluszne — ze względu na zmieniające się warunki klimatyczne — posługiwać się wskaźnikami jednorocznymi, zawsze trzeba brać pod uwagę okres 3 do 4 lat. To, że wyżej wzrastała produkcja roślinna niż zwierzęca — jest zgodne z polityką naszej partii. W ubiegłym roku produkcja roślinna wzrosła o 5,4 proc. w stosunku do roku 1967 i wyprzedziła wzrost produkcji zwierzęcej, który wyniósł wg szacunku 2,9 proc., przy czym cały ten przyrost uzyskano nie w postaci skupu żywca, lecz dzięki przyrostowi pogłowia zwierząt gospodarczych głównie bydła rogalego i koni, gdyż pogłowie trzody uległo spadkowi.

W wysokich plonach zbóż wyróżnia się pięć województw: Wrocławskie, gdańskie, opolskie, szczecińskie i bydgoskie, gdzie plony czterech zbóż były najwyższe w kraju i wynosiły od 24 do 25 q z ha. To jest poziom, o którym mówiliśmy niedawno, jako o zadaniu. Obecnie nie jest to już zjawisko obejmujące jeden lub kilka powiatów, ale 5 województw, przy czym charakterystyczne jest, że są to głównie województwa zachodnie, co ma też swoją wymowę, znaczenie polityczne.

Najniższe plony 4 zbóż, tj. w granicach od 18 do 20,3 kwintala z ha uzyskały województwa: bialostockie, kieleckie, krakowskie, warszawskie i rzeszowskie.

Województwo katowickie jest jedynie, które w ubiegłym roku wskutek nadmiernych opadów, w okresie zimy nie miało przyrostu 4 zbóż, a nawet — chociaż osiągnęło powyżej średniej krajowej, bo średnia krajowa wynosiła 21,4 q, a w woj. katowickim 21,6 q z ha — obniżyło plony o 0,6 kwintala w stosunku do poprzedniego roku.

Warto jeszcze zaznaczyć, że plony 4 zbóż w PGR były wyższe o 1,5 kwintala z ha niż w gospodarce chłopskiej, tj. wyniosły 22,6 kwintala z ha. To jest duże osiągnięcie, wskazujące, że PGR w większości są lub stają się wysoko wydajnymi socjalistycznymi gospodarstwami.

Obecnie najważniejsze zadanie — to zlikwidowanie deficytu w tych PGR, które przynoszą

jeszcze straty. Ogólnie PGR wypracowują już jednak zyski.

Również w innych dziedzinach rolnictwa uzyskano dobre wyniki. Plony ziemniaków wyniosły 185 q z ha, tj. były wyższe o 9 q z ha niż w roku 1967, buraki cukrowe uzyskano 357 kwintali z ha. Obniżyły się natomiast plony rzepaku o 1,9 kwintala tzn. do poziomu 18,8 kwintala z ha. Plony siana ląkowego (48,5 kwintala z ha) były nieco wyższe, niż w roku poprzednim.

Wyniki produkcji zbóż i pasz mają decydujące znaczenie, jeśli chodzi o zaopatrzenie rynku w artykuły rolno-spożywcze, zwłaszcza w mięso i wyroby mięsne oraz rozwiązywanie problemu importu zbóż.

W 1968 r. nastąpiła dalsza widoczna poprawa w zaopatrzeniu ludności. Wzrosły dostawy wszystkich ważniejszych artykułów żywnościowych — tłuszczy zwierzęcych o 8,6 proc., masła o 5,9 proc., ryb i przetworów rybnych o 9,3 proc., cukru o 5,6 proc., jaj o 2,9 proc. Notujemy też wysoki wzrost spożycia wódek wszelkiego rodzaju, gdyż o 9,5 proc., w przeliczeniu na 100 proc. alkoholi.

Popyt ludności na wszystkie artykuły żywnościowe był na ogół w pełni zaspokajany, poza popytem na mięso. Spowodowane to było tym, że w 1967 r. w kilku województwach był niski urodzaj ziemniaków, a także niskie zbiory zbóż, i to od razu rzuciło na stan pogłownia trzody.

Ponadto zwiększył się ubój gospodarczy na własne potrzeby rolników. Ponieważ przy ogólnym obniżeniu się skupu żywca o 0,1 proc. szczególnie spadł skup mięsa wieprzowego, a zwiększył się skup mięsa wołowego. Nie chcąc dopuścić do zmniejszenia zaopatrzenia ludności w mięso i do wydatnego pogorszenia proporcji w dostawach mięsa i przeworów mięsnych, zakupiliśmy za granicą blisko 80 tys. ton mięsa wieprzowego, częściowo w transakcji zamiennej za mięso wołowe.

Jednak mimo importu mięsa wieprzowego — wobec wysokiego wzrostu siły nabywczej — powiększenie się jego dostaw na rynek było nie wystarczające.

Dobre wyniki w produkcji roślinnej w ub. r. pociągną za sobą zwiększenie skupu żywca w b. r., zwłaszcza w jego drugiej połowie.

Nadal jednak własna produkcja zbożowa nie pokrywa potrzeb kraju. W roku gospodarczym 1967/68 importowaliśmy ponad dwa miliony ton zbóż, w tym jeden milion ton dostarczył nam Związek Radziecki. Ubiegłoroczne zbiory zbóż pozwalały zmniejszyć nieco ten import w roku gospodarczym 1968/69, przy czym Związek Radziecki dostarczył nam w tym okresie 1,3 mln. ton zbóż. Będzie to stanowić dla nas poważną ulgę w dewizowym bilancie płatniczym.

VLÁDA

SLOVENSKEJ SOCIALISTICKEJ REPUBLIKY

Na návrh Slovenskej NF predsedníctvo Slovenskej národnej rady povolalo dňa 3.

januára t.r. vládu v nasledujúcom zložení: **STEFAN ŠÁDOVSKÝ** — predseda vlády,

JULIUS HANUS — podpredseda vlády, **JOZEF ZRAK** — podpredseda vlády, **JÁN FERIANC** — minister plánovania, **KAROL MARTINKA** — minister financií, **STANISLAV LUPTÁK** — minister priemyslu, **JÁN JANOVIC** — minister poľnohospodárstva a výživy, **ŠTEFAN ŠEBESTA** — minister dopravy, pôšta a telekomunikácií, **MILAN HLADKÝ** — minister výstavby a techniky, **MÁRIA SEDLÁKOVÁ** — ministerska práce a sociálnych vecí, **EGYD PEPICH** — minister vnútra, **FRANTIŠEK BARBÍREK** — minister obchodu, **LADISLAV KOMPÍS** — minister stavebnictva, **FRANTIŠEK HAGARA** — minister lesného a vodného hospodárstva, **VLADIMÍR ZVÁRA** — minister zdravotníctva, **MATEJ LUČAN** — minister školstva, **MIROSLAV VÁLEK** — minister kultúry, **FÉLIX VAŠECKA** — minister spravodlivosti, **LADISLAV DOBOS** — minister.

Z PROJEVU O. ČERNÍKA

„Některí nám kladou otázku: Jaké závazky vedení strany a státu má vůči socialistickým zemím? Co můžeme a co nemůžeme dělat? Nemáme jiné mezinárodní závazky než ty, které jsme podepsali ve smlouvách a protokolech, kterých část znáte a byly zveřejněny, např. o dočasném pobytu vojsk a moskevské dohody, se kterými byl seznámen ÚV KSČ, vláda, aktivity stranických a společenských organizací, aktivity vědeckých a kulturních pracovníků apod. Kromě toho však máme nepsané závazky usilovat o společný rozvoj so-

cialistické soustavy, o jednotu a akceschopnost mezinárodního komunistického a dělnického hnutí. Stále je a trvá taková situace ve světě, že z vlastního národního a státního, ale i třídního zájmu potřebujeme rozvíjet spolupráci se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi, dělat s nimi principiální zahraniční politiku, uzavírat všeobecně prospěšné dohody.“

Z projevu předsedy vlády ČSSR O. Černíka na I. všeobecném sjezdu ROH českých zemí.

PREJAV G. HUSÁKA

10. januára G. Husák mal dôležitý prejav na celoslovenskej porade predsedov organizácií strany z fabrik v Dubnici n/Váhom. Schôdza bola venovaná analýze aktuálnej politickej situácie a úlohám KSS vyplývajúcim z rezolúcie novembrového a decembrového pléna ÚV KSČ a ÚV KSS.

„V našom politickom živote — povedal I. tajomník ÚV KSS G. Husák — sa zasa dostávame na takú križovatku, keď sa musíme rozhodnúť, ako z krízového stavu vyjsť a neprešapovať z krízy do krízy, z chaosu do chaosu. Aby sme rozhodli medzi dôsledným pokračovaním, ktoré nám ukazuje vedenie našej strany, nášho státu, ktoré dáva perspektívnu, alebo ponechali rôzny silám voľnosť prehľbovať ľahkú politickú krízu. Treba sa nám zamyslieť na chvíľu nad niektorými problémami.“

My komunisti nepristupujeme k riešeniu tejto situácie len tak z prázdnego stola. Komunistické hnutie v Československu má takmer 50-ročnú tradíciu, má svoje skúsenosti, vedecké učenie a ľudí, ktorí desiatky rokov vedeli nachádzať v rôznych zložitých a ľahkých situáciach východiská

a prebojúvať základné zásady nášho učenia a politiky našej strany. Niekoľko sa človeku zdá, keď pozoruje nás verejný život, akoby niektorí ľudia zabudli na tie mnohoročné skúsenosti robotníckeho a komunistického hnutia tak u nás, ako aj vo svete. A predsa, keď hľadáme východisko z ľahkosti, v ktorých sa nachádzame, môžeme sa najlepšie poučiť z vlastných skúseností a zo skúsenosti celého medzinárodného komunistického hnutia. Komunistické hnutie vo svete desiatky rokov zápasí za realizovanie ušľachtilej myšlienok socialistického humanizmu, socialistickej pre stavby sveta, za uplatnenie takých vzťahov medzi ľuďmi, o ktorých Marx už pred vyše 100 rokmi povedal, že v nich má prevládať a rozhodovať pravda, spravodlivosť a mravnosť. Tieto veľké mravné zásady komunistického hnutia vo svete sú stále živé a sú stále veľkou politickou silou nášho hnutia, aj keď niekedy jednotlivci či skupiny od týchto zásad upúšťali alebo tieto ušľachtilej myšlienky uplatňovali nie práve najčistejšími metódami. (Pravda 11. januára 1969)

PREHLÁSENIE VLÁDY ČSSR

24. januára v neskorých večerných hodinách tlačová agentúra ČTK uviedla prehlásenie vlády ČSSR podľa ktorého vláda sa zaoberala súčasnou politickou situáciou v krajine, ktorú považuje za veľmi vážnu.

Anarchistické tendencie, ktoré sprevádzajú aj antisocialistické prejavy, narušujú

politickú a ekonomickú kon solidáciu krajiny. Extremistickej skupiny vyvijajú stály ná tlak na vládu a jej orgány.

Vláda poverila ministra vnútra, aby podnikol nutné praktické kroky za účelom zaistenia poriadku a pokoja v mestách a sídliskách, ako aj aby sa predbehlo kampaňou, ktorá nie sú v súlade s ústavou ČSSR.

VLÁDA

ČESKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

Predsedníctvo České národné rady jmenovalo dne 8.1.1969 vládu České socialistické republiky v tomto složení:

STANISLAV RÁZL — predseda vlády, **ANTONÍN ČERVINKA** — místopředseda vlády, **LADISLAV ADAMEC** — místopředseda vlády, **DRAHOŘÍM DVORÁK** — ministr pověřený řízením ministerstva plánování, **LEOPOLD LÉR** — ministr pověřený řízením ministerstva financí, **FRANTIŠEK TOMAN** — ministr pověřený řízením ministerstva obchodu, **FRANTIŠEK JAŠKA** — ministr

KULTÚRNA ZMLUVA MEDZI POLSKOM A ČSSR

Po niekoľkodňových rozhovoroch medzi delegáciemi obidvoch krajín bol 10. januára podpísaný v Prahe plán rea-

lizácie na tento rok niekoľkoročnej zmluvy o kultúrnej spolupráci medzi Poľskom a Československom.

ZJAZD ČESKÝCH ODBOROV

Na prvom zjazde českých odborov, prvý deň zasadnutia mal prejav ministerský predseda ČSSR O. Černík. Neskor prehovoril aj prezident republiky L. Svoboda. Prezident zdôraznil úlohu a význam odborov, ktoré dnes majú veľký vplyv na celú robotnícku triedu. Upozornil na sily, ktoré dnes šermujú rôznymi požiadavkami a heslami, ktoré len sťažujú realizáciu kladných úloch vytyčených v pojednávovej politike a zahrnutých konkrétnie v rezolúciach plenárnych zasadnutí UV strany.

Predsedom Českých odborov bol zvolený dňa 23. januára t.r. **R. PACOVSKÝ**. Zjazd schválil rezolúciu v ktorej vyjadruje svoj postoj k politickej a ekonomickej situácii Čech, ako aj apeluje na všetky odborové organizácie v Čechach, aby pôsobili na ukludnenie situácie a zaistenie verejného poriadku.

20 ROKOV PKS V PRAHE

Pri príležitosti 20. výročia pôsobnosti Poľského kultúrneho strediska v Prahe bola otvorená výstava zobrazujúca jeho pôsobnosť. Otvorenia výstavy sa zúčastnili: predseda UV Národné fronty **E. ERBAN**, vedúci zahraničného odd. UV KSČ **O. KADERKA**, námestník min. zahraničných vecí **J. BUŠNIAK**. Z poľskej strany: velvyslanec PLR v Prahe **W. JANIUREK** a riaditeľ departamentu MZV **R. POLESZCZUK** i spisovateľ **W. MACHEJEK** a **W. SZEWICKY**.

Zeláme Poľskému kultúrnemu stredisku v Prahe veľa ďalších rokov plodnej práce.

KONKURS RYSUNKOWY ŻIVOTA

DLA MŁODZIEŻY W WIEKU SZKOLNYM pn. Najnowsza historia w mojej wyobraźni

1. REDAKCJA CZASOPISMA „ŻIVOT” OGŁASZA Z OKAZJI 25-LECIA POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ KONKURS DLA MŁODZIEŻY SZKOLNEJ PN. „NAJNOWSZA HISTORIA W MOJEJ WYOBRAŻNI”.
2. W konkursie weźmie udział każdy kto przesyła do redakcji rysunek, lub pracę malarską w dowolnym formacie i dowolnej technice wyobrażający dowolny temat z okresu minionych 25 lat PRL. Intencją organizatorów konkursu jest, aby młodzież w swoich pracach przedstawiła szeroki wachlarz życia młodzieży i starszych, jak również obraz swojej wsi, regionu w którym żyje a także wszystko to co kojarzy jej się ze współczesnymi problemami naszego kraju i świata w którym żyemy.
3. Każdy rysunek winien być na odwrocie podpisany następująco: Imię i nazwisko wykonawcy, dokładny adres, wiek, nazwa szkoły i klasa do której uczęszcza. Do rysunku winien być na osobnej kartce załączony krótki opis co niniejszy rysunek przedstawia. Na kopercie w której praca jest wysyłana do Redakcji należy napisać: „Konkurs rysunkowy”.

Termin nadsyłania prac do 31 maja 1969 roku.

NAGRODY

I. NAGRODA	—	ROWER MŁODZIEŻOWY
II. NAGRODA	—	FOTOAPARAT
III. NAGRODA	—	ZEGAREK
IV. NAGRODA	—	PIŁKA NOŽNA
V. NAGRODA	—	WIECZNE PIÓRO I OŁÓWEK

ORAZ 30 INNYCH CENNÝCH NAGRÓD RZECZOWYCH

Rozwiążanie konkursu ogłoszone zostanie w lipcowym numerze czasopisma „Żivot”. Prace oceni specjalna Komisja.

NASZ ADRES Redakcja „ŻIVOT” Warszawa, Aleje Jerozolimskie 37.

KARLOVO MĚSTO

Různé historické epochy se různým způsobem — podle svých možností — zapsaly do dějin Prahy. Ovlivňovaly její rozvoj, spojovaly minulost s přítomností a budoucností. Počátek historie Prahy se pojí s rodem Přemyslovců, kteří v 9. století položili základy samostatného českého státu, vysunuli se do čela českých plemen a spojili je.

O několik století dříve však již plemena západních Slovanů přinášela oběti na obou březích Vltavy, v místech, kde dnes protéká Prahou. Z těchto plemen, která přišla z oblasti ležících na severu v Zakarpatici, pocházejí také Češi a Slováci.

Prvním historickým písemným dokladem o existenci knížecího sídla Přemyslovců v Praze je zmínka o stavbě kostela Panny Marie na hradě. Tentostavěl v roce 880 postavil po návratu z Moravy kníže Bořivoj, první historii uváděný Přemyslovec, který se dal Metodějem pokřtít. Bylo to období, v němž Přemyslovců přestěhovali své sídlo z Levého Hradce do dnešních Hradčan a učinili tak Prahu střediskem Českého království.

Nové knížecí sídlo Přemyslovců, Pražský hrad, byl podle mínění odborníků postaven s neobyčejně rozmyslnou stavební znalostí, která byla s to promítat do zvláštního terénu čtverec, ohraničený budovami, mezi nimiž bylo nádvoří. Zde, uprostřed dnešního Jiřského náměstí stával podle pověsti a kronik kamenný knížecí stolec. Z tohoto místa veřejně prohlašovali před shromážděnými spoluobčany první čeští panovníci své nálezy o právu a spravedlosti, veřejně se zde s předními osobami své země radili o státní politice a vyhlašovali její záměry. Rovněž zde se konal akt převzetí státní moci.

První dřevěná stavení Pražského hradu byla poněhlu nahrazována kamennými, mohutnými zámeckými hradby. Hradby a věže hradu a kostelů se majestátně tyčily nad pražskou kotlinou a rozrůstajícím se městem, jehož stavební sloh vládci z rodu Přemyslovců postupně přizpůsobovali požadavkům doby, z románského gotickému. Ve městě vzkvétalo řemeslo a obchod.

Již v roce 1235 obdrželo Staré Město — část Prahy, která byla hlavním střediskem obchodu, a v roce 1257 Malá Strana, ležící na levém břehu Vltavy — městská práva. Později, již po vymření Přemyslovců, za panování Jana Lucemburského, vzniklo třetí město, rozkládající se přímo na úpatí hradu, které bylo nazváno Hradčany. Tato tři města, se čtvrtou částí — gotickým Novým Městem Karla IV., byly hlavním jádrem budoucí Prahy. První most, který spojil oba pražské břehy Vltavy se nazýval Juditin. Místo něho začal Karel IV. budovat nový most, který byl nejdříve nazýván Kamenný a později jménem svého zakladatele — Karlův. Bylo to v roce 1357.

Panování Karla IV., který vytyčil hranice města i hlavní ulice, se snad nejvýrazněji zapsalo do dějin Prahy. Karel IV. nejenom rozšířil a zvelebil Prahu, ale také ji ozdobil. S obdobím jeho vlády je také spojen vrcholný rozvoj hospodářského a kulturního života města. Praha Karla IV. byla důležitým politickým a kulturním střediskem nejenom Čech, ale celé Evropy. Byla v ní tehdy založena první univerzita ve střední Evropě (1348), působili zde vynikající architekti, sochaři a malíři. Také Pražský hrad prozíval období intenzivní výstavby. Byl postaven nádherný zámek a monumentální chrám sv. Václava. Střechy hradních budov byly pozlaceny a svět začal nazývat Prahu zlatým městem.

Po smrti Karla IV. vyhročující sociální a národnostní antagonismy se začaly o šíření ideologie Jana Husa a vedly až k povstání širokých vrstev lidu, které bylo počátkem husitských válek. V onech dobách Praha musela nejednou čelit útokům křižáků krále Zikmunda Lucemburského. Na trůn český byl zvolen kališník Jiří z Poděbrad. Po jeho smrti česká šlechta nabídla korunu Vladislavovi Jagellonskému, nejstaršímu synu Kazimíra. Vladislav Jagellonský se vepsal do historie hradu hodnotnou renesanční přestavbou; stojí za zmínku Vladislavský sál.

Po smrti syna Vladislava — Ludvíka, který neměl dědice, český trůn v roce 1526 získali Habsburkové, jejichž pa-

nování přineslo Čechům úpadek hospodářský i kulturní a současně také konec státní samostatnosti.

Ve svém novoročním projevu prezident L. Svoboda řekl o pražském hradě: „Mluvím k vám z Pražského hradu. Z míst, která přes všechny dramatické události, jimiž jsou naplněny dějiny našich národů, jsou pro nás všechny určitým symbolem, určitou jistotou.“

Na Pražském hradě můžete spatřit nejen zlato a drahotlinky našich korunačních klenotů, které jsou symbolem naši suverenity. Můžete tu zhlédnout i kamenný ožehnuté ohněm válek, tyto mlčenlivé svědky dob nepříznivých. A tu bych vám rád připomenul prostou skutečnost, že žijeme v samém středu světadílu, který se nikdy nevynázačoval klidem, ani idylou. Nejedná se o velkých a převratných událostí započala se v této zemi nebo tu končila. Nejednou naše země byla přímo jevištěm významných událostí válečných i politických.“

V 19. a na počátku 20. století se Praha rozrůstala do údolí, ležících mezi pražskými pahorky, výstavbou továren a obytných čtvrtí továrních dělníků. Tyto čtvrtě, bez zeleně, zakouřené a husté obydlené, jejichž činžáky byly postaveny podél šachovnice protínající se ulic, jsou dnes jedním z nejpříjemnějších bytových problémů Prahy. Povrch dnešní Prahy, ne plně zastavený, činí 185 km². Žije zde jedna čtrnáctina obyvatel Československa. Stejně jako v minulosti, tak i dnes jsou jádrem města hustě zastavěné čtvrti — na levém břehu Vltavy Malá Strana a Hradčany, na pravém břehu řeky Staré Město a Nové Město. Nejhustejší obydlenými čtvrtěmi jsou Žižkov a Karlín. Nové Město a hlavně Václavské náměstí s bočními ulicemi tvoří obchodní centrum města. Praha budoucnosti je městem nových čtvrtí, rekonstrukcí a demolici zásahů, které jsou nutným předpokladem zlepšení bytových podmínek jejich obyvatel. Ale to už je jiné téma.

A. A.

Karlovo Nové Město bylo sice z podstatné části překryto novou zástavbou, ale kompozice a logika jeho velkorysého plánu zůstala uchována. Na snímku: Pohled z hradeb na Koňský trh kolem 1830 (dnešní Václavské náměstí).

ZÁZRAKY PAVÚKOV

Prednosta stanice v Nalhati v indické bengálské provincii nechal zastavit vlak pre podivnú prekážku: pavúka. Počas jazdy vznikla v jednom vagóne panika, cestujúci opustili vnútراجok a tlačili sa na schodikoch, aby sa uchránili pred nebezpečným pavúkom, ktorý sa ukryl za sedadlami, otrásmi vlaku sa zobudil a ohrozil niekoľko cestujúcich. Po zastavení vlaku železničný personál pavúka zabil. Do Kalkuty vlak došiel s dvojhodinovým oneskorením.

Medzi kameňom a stebmom a vtvorou a kvetom visí umelecká sieť pavúka, ratičovaná pasca na hmyz, hniezdo lásky a často aj detská izba. Je prepletená osidlami, cestami a vedeniami. V ich dosahu sa odohráva dráma vásne, smrteľnej úzkosti a hladu.

Pavúky — a to většina z dvadsaťtisíc druhov — tkají svoj hodváb na niekoľko spôsobov. Zatiaľ čo im na spustenie sa po skalnej stene stačí jednoduché vlákno, na zakotvenie potrebujú siete silné. Iné vlákna potrebujú aj pre signálna čižedenie, ktoré im ohlási chytenu muchu alebo zaklopanie nápadníka. Bradavice, z ktorých vychádza vláknko, sú na zadku. Niektoré pavúky majú sedem, většina — ako napríklad pavúk križiak — iba šest bradavíc. Tieto bradavice majú stovky malíčkých pradiacich otvorkov, ktoré sa môžu klásf na seba ako prsty a podľa potreby otáčať. To umožňuje pavúkom tiahnut, mykat a tkať tektutý, na vzduchu ihned tuhnúci, hodvábny výmešok.

U niektorých druhov pavúkov musí mláda čím skór z hniezda uniknúť, naokoľko by ho rodičia alebo súrodenci zožrali. K útekut používajú akúsi plíš z vlákna, na ktorej ho viesť prenáša cez hory a údolia. Pri štarte je obratný ako cirkusový umelec.

Vzdušné plte mladých pavúkov, takzvané „babie leto“, možno vidieť nielen na jeseň, ale aj na jar. Za daždivého počasia padajú vo veľkom množstve k zemi. V Kalifornii visia často v roklinách celé skupiny takýchto „plti“. Keď sú dostatočne pevné, letia hnané vetrom ako vzduchom sa plaviacie plachty a usadia sa na vrcholkoch stromov.

Niekteré druhy pavúkov si vešajú svoju korisť ako trofeje do siete. Vnútornosti chyteneho hmyzu si pokvapkajú silnými šťavami a potom to „vypijú“. Tým sa hmyz čoraz viač scvrkáva, až z neho zostane iba hodvábom opradená bodka.

K najkrajším pavučinám patrí kruhová sieť pavúka križiaka. Jean George, známý odborník „na pavúkov“, raz pozoroval takého pavúka medzi svojimi floxiами. Priadol najskôr svoje vlákna do trojuholníkového rámcu a potom prešiel na namáhavú prácu tkania vlastnej siete. Zo stredu horného oporného vlákna sa na jednom vlákne spustil dole, zakotvil vlákno a vyšplhal sa až do polovičnej výšky, utkal tam hlavicu kolesa a suchými pevnými vláknami vytvoril špicu oporným vláknam. Potom pospájal od hlavice spirálovitým vláknom špicu až na okraj siete. Konečne tkal zvonku až dovnitř v spirále vlastné záhytné vlákna, ktoré sú zvlášť rozľahovateľné a pokryté akýmsi lepidlom.

Pavúky sú dravci. Niekedy sa požierajú aj navzájom. Za takýchto okolností to je zázrak, že sa pavúky vobec rozmnožujú. A to tým viac — lebo samčekovia sú omnoho menší — u niektorých druhov povýkuv je tento rozdiel veľkostí priam groteskny. Nakolko je približenie sa k samičke nebezpečné, vyvinuli samčekovia niektorých druhov pavúkov osobitnú milostnú techniku. Vyprodukuju svoje rozmnožovacie buňky pred stykom so samičkou. Zvlášť zaujímavé je milostné spojenie u samčeka tarantely. Tká sieť s veľkým a malým otvorom. Medzi obidvoma otvormi umiestní úzku, ale silnú hodvábnu pásku. Potom sa zavesí pod väčší otvor a zosilní jeho okraje. A napodiv — podráždený dotykom s úzkym hodvábnym pásom — vypúšťa rozmnožovacie bunky, ktoré sa usadzujú na okrajoch. Potom pozbiera zárodočnú tekutinu do svojich údovitých priveskov pri hlave, aby ich neskôr „vteliť“ do samičky. Samička, ktorá dospevia neskôr ako samček, ostro odmieta prijať samčekovo „dávku“. Ohrozenie ho, útočí a keď nie je samček, dosť ostrážitý, nemilosrdne ho zožerie.

Samček je však na stráži. Opatrne sa k nej blíži. Zaujíma obranné postavenie. Potom k nej nenazdajky priskočí, aby sa oň uchádzal. Keď vidí, že otvára papuľku, aby ho uhryzla a vstrekla svoj jed, uchopí svojimi hákovitými prednými končatinami jej otrávené čelustné tykadlá, vtlačí svoj vačok rozmnožovacích buniek do samičkineho brušného vaku a rýchle uniká.

Medzi pavúkm a ich nespočetnými pascami, je najodvážnejší pavúk „bola“, ktorý poluje v noci. „Bola“ je polovnica zbraň juhoamerických Indiánov — Iano, na konci ktorého je zavesená gulôčka. Podobne vyzerá aj „bola“ tohto nezvyčajného pavúka: na konci pavúčinového vlákna visí kvapôčka lepidla v podobe gulôčky. Pavúk pridržiava „bola“ jednou nohou a otáča ho do okruhu — v očakávaní, že lepidlovi gulôčkou zasiahne popri ňom letiaci hmyz.

Zoológ Jean George sedel raz v noci pod svojou obľúbenou jablonou. Odrazil na tvári čosi lepkavého. Chcel to zotrieť a tu sa zapletol do pavučinových vlákien. Vstal, rozsvietil baterku a vtedy zbadal na druhom konci vlákna tučného pavúka „bola“. Sedel na pavučine a z celej sily fahal lano, v domenie, že ulobil tučné sústo. George rozhojdal vlákno, načo ho pavúk navíjal čelustnými tykadlami ešte rýchlejšie. Keď sa potom George k nemu sklonil, aby sa bližšie pozrel na jeho malý svet, pavúk rýchle zaliezol do lístia. Pochopil, že „veľká ryba“ odskočila z udice...

Podľa Jeana Georgea spracoval: —ph—

SNÍMEK: LADISLAV SITENSKÝ

JERZY SZANIAWSKI
• PROFESOR TUTKA •

MEZI ČTYŘMA OČIMA S BLÁZNEM

Kterýsi z pánů vyprávěl nejnovější vtip o bláznech. Jak známo mají tyto vtipy svůj osobitý žánr a toří velký cyklus, stále někým doplňovaný. — To, co vám teď budu vyprávět — řekl profesor Tutka — se může jmenovat Mezi čtyřma očima s bláznem.

Potkal jsem na ulici známého a když jsme se pozdravili a vyměnili spolu několik slov, zpozoroval jsem, že je smutný. Zeptal jsem se ho po přičinění jeho špatné nálady. Vysvětlil mi to: přijel k němu na svátky švagr se ženou; snídali, švagr mluvil zcela normálně, ale najednou vzal z misky vejce a vyhodil je otevřeným oknem na ulici.

„Hm — pomyslil jsem si — škoda vejce, ale bylo by horší, kdyby vyhodil z okna hodinky.“

Potom, jak mi dále vyprávěl můj známý, se švagr zase choval normálně. Ale najednou udeřil švagra, ke kterému přijel, do týla.

„No, to už je horší“ — pomyslil jsem si. Můj známý řekl, že v první chvíli chtěl zavolat sanitku, jež by švagra odvezla do nemocnice, ale žena ho uprosila, aby to nedělal, snad prý ho to přejde.

„Hm... dejžbůh, aby ho to přešlo“ — pomyslil jsem si. Rozloučili jsme se.

Jak, panové, víte — pokračoval profesor Tutka — člověk má tolik vlastních starostí a soužení, že jsem brzy zapomněl na to, co mi můj známý vyprávěl. Ale za nějaký den jsem k němu musel zajít v jisté věci, kterou mohl vyřídit jen on. Zazvonil jsem. Otevřel mi nějaký muž. Zdvořile mi sdělil, že majitel bytu není dosud doma, ale že jistě co nevidit přijde. Uvedl mě do pokoje, pokynul rukou na kreslo a řekl, že je v bytě sám, ale švagr se jistě za chvíliku vrátí. Když jsem uslyšel slovo švagr, vzpomněl jsem si, co mi můj známý vyprávěl. „Promiňte, prosím, ale dovolte, abych usedl tamhle na kreslo v rohu pokoje... Bolí mě oči, nemohu sedět proti světu.“

Myslím si: „Má sklon k zasadování ran do týla, když si sednu do rohu, budu mít aspoň týl v bezpečí. Kromě toho vidím na stolku před kreslem kovový táč, když k něčemu dojde, poslouží mi jakoštít.“

Muž se posadil na blízké kreslo a začal mě bavit vyprávěním o životě ve venkovském městě, kde bydlel. Bavil mě, a já jsem si myslil: „Neprobudí se v tobě chuf bít do týla?“ Milý švagr se rozhoril, mával rukama, zesihoval hlas, jak ostře kritizoval poměry ve svém městě. Zachytil jsem v jeho očích několik zlých šlech. Pomyšlil jsem si: „Se vším souhlasit, neodporovat, nedráždit blázna.“ On byl stále výmluvnější a já jsem si jen v duchu opakoval: „souhlasit, přitakávat, nedráždit.“

Zadrnčel zvonek. Jaké štěstí! Už nebudu s tím člověkem mezi čtyřma očima.

Vešel můj známý, majitel bytu. Muž, který mě zdvořile bavil, si pospíšil s otázkou: „Tak co je se Stašem?“ — „Nu — odpověděl můj známý — zatím je klidný. Mána zůstala u něho.“ Potom se obrátil ke mně: „Vyprávěl jsem vám před několika dny o neštěstí, které nás postihlo. Nebylo pomocí, museli jsme švagra dopravit na kliniku.“

Jak asi, pánové, uhodnete, můj známý měl dva švagry, což jsem nevěděl.

— Máme zde co činit s typickou sugestivností titulu — řekl soudeč. — Kdybyste to nazval — Profesor Tutka mezi čtyřma očima s údajným bláznem, nebyla by tato povídka tak vzrušující.

— Pane soudce, ten švagr, který se mnou hovořil, byl pro mne skutečným, a ne údajným bláznem. Mohou vám to dosvědčit má lítka, která se mi nervózou trásla. A kromě toho... kterýpak autor povídky chce, aby se předešel, už v titulu vědělo, jak to skončí?

L'UDIA • ROKY

UDALOSTI

- 1.II.1882 — narodila sa česká spisovatelka, národná umelkyňa Marie Majerová, bola utvorená Kirgizská SSR.
1.II.1926 — bola utvorená Kirgizská SSR.
1.II.1942 — vyšlo prvé číslo Trybuny Wolnosti, orgánu UV PPR.
1.II.1943 — bitka Batálonov Chlopských pri Zaborecnom,
1.II.1944 — jednotka „Parasola“ (AK) previedla vydaný atentát na šéfa nemeckej policie vo Varšave — Kutscheru,
1.II.1945 — Varšava bola zvolená za sídlo vlády PPR.
2.II.1942 — boli porazení nacistické armády pri Stalingrade. Dva dni po kapitulácii Paulusovej armády, bol definitívne zlomený odpor aj v severnom kotle Stalingradu, čím sovietska armáda víťazne zavrhla najrozhrančnejšiu bitku II. svetovej vojny.
4.II.1505 — narodil sa Mikolaj Rey z Naglowie, poľský básnik, prvý významný spisovateľ v poľštine nazývaný „otcom poľského písomníctva“. (um. pravdepod. medzi 8.IX. a 4.X.1569 asú v Rejovci),
4.II.1808 — narodil sa J. K. Tyl, český dramatik a zakladateľ českého divadla (um. 11.VIII.1856),
4.II.1820 — narodila sa Božena Němcová, vln. menom Barbora Panklová, česká spisovatelka a národná buditeľka (um. 21.I.1862),
4.II.1945 — začala sa Krymská Konferencia na Jalce, na ktorej sa zúčastnili najvyšší predstaviteľia ZSSR, USA a Veľkej Británie. Zakončila sa 11.II. uzavretím Jalskej dohody.
5.II.1942 — vznikla v Buzuluku 1. československá vojenská jednotka v ZSSR.
6.II.1905 — narodil sa Władysław Gomułka „Wiesław“, prvý tajomník ÚV Poľskej zjednotenej robotnekej strany.
8.II.1813 — narodil sa Samo Tomášik, autor hymnickej piesne „Hej, Slováci“, (um. 10.IX.1887).
11.II.1945 — poražka nemeckých vojsk na Pomorskom Wale,
11.II.1957 — založenie Zväzu dedinskéj mládeže.
12.II.1746 — narodil sa Tadeusz Kościuszko, generál, poľský národný hrdina, vodca národného povstania v r. 1794, účastník oslobodzovacích bojov v USA (um. 15.X.1817),
12.II.1809 — narodil sa Abraham Lincoln, prezident USA od r. 1861, zavraždený 14.V.1865 privržencami Juhu,
12.II.1827 — zostrojil český vynálezca Jozef Kessel lodnú vrtuľu, ktorá znamenala novu epochu v morškej plavbe,
12.II.1866 — narodil sa Ladislav Nádaši-Jége, slovenský spisovateľ (um. 2.VII.1940),
12.II.1912 — Čína bola vyhlásená za republiku.
13.II.1735 — narodil sa Ignacy Krasicki, popredný poľský osvetovenský básnik (um. 14.III.1801).
14.II.1844 — narodil sa Juraj Kello-Petruskí, slovenský poštárovský básnik, národný buditeľ a prekladateľ diel Słowackého a Mickiewicza (um. 3.I.1898),
14.II.1918 — zaviedli v Rusku nový kalendár,
14.II.1945 — prvý súpis ľudu v Poľsku: 23.929.757 osôb, súčasne v Poľsku žije: 32 mil. 330 tis. osôb,
15.II.1564 — narodil sa Galileo Galilei veľký taliansky fyzik, astronóm a filozof, zástanc Kopernikovej teórie heliocentrickej sústavy vesmíru (um. 8.I.1642),
15.II.1848 — narodil sa Ján Alexander Fábry, slovenský spisovateľ (um. 14.X.1908),
15.II.1948 — utvorenie Kórejskej ľudovej republiky.
17.II.1600 — bol upálený Giordano Bruno, veľký taliansky renesančný mysliteľ (nar. r. 1548),
17.II.1864 — narodil sa Jozef Murgás, slovenský vynálezca rádiotelegrafie (um. 11.V.1929).
18.II.1846 — vypuknutie krakovského povstania. Národná vláda vydáva manifest vyzývajúci do boja za nezávislosť, sfabuje zrušenie rozdielov medzi stavmi a sedliakom podú.
19.II.1473 — narodil sa Mikuláš Koperník veľký poľský astronóm, tvorca novej teórie heliocentrickej sústavy, ktorá znamenala prelom v astronomii a podľomila základy stredovekého svetoznázoru (um. 24.V.1543),
19.II.1812 — narodil sa Zygmunt Krasiński, významný básnik poľského romantizmu (um. 23.II.1859).
20.II.1523 — narodil sa Ján Blahoslav, českobratiský biskup a spisovateľ (um. 24.XI.1571),
21.II.1846 — narodil sa Svatopluk Čech, český básnik (um. 23.II.1908),
21.II.1904 — narodil sa v Petrohrade Alexej Nikolajevič Kosygin, predsedajúci Rady ministrov a člen predsedníctva UV KSSS,
21.II.1948 — Cs. ľud za účasti Klementa Gottwalda vystúpil jednotne na Staromestskom námestí v Prahe proti reakčnému ministrom,
21.II.1958 — vznik Zjednotenej arabskej republiky,
22.II.1732 — narodil sa George Washington, prvý prezident USA (um. 12.XII.1799),
22.II.1810 — narodil sa Friderik Chopin, najväčší poľský hudobný skladateľ a klavirista (um. 17.X.1849),
22.II.1848 — Jar národnov,
22.II.1948 — konal sa v Prahe celoštátny zjazd závodných rad, ktorý sa vyjadril za vládu Klementa Gottwalda.
23.II.1903 — narodil sa Július Fušík, český národný hrdina, spisovateľ a novinár. Bol popravený nemeckými nacistami v Berlíne 8.IX.1943,
23.II.1943 — bola utvorená červená armáda. Deň Sovietskej armády a námorných sil,
24.II.1912 — narodil sa Jiří Trnka, zaslúžilý umelec, český maliar a filmový pracovník.
25.—26.II.1945 — prvá konferencia varšavských organizácií PPR a vysunutie hesla výstavby hlavného mesta ako prvoradnej úlohy strany a národa,
25.II.1948 — v Československu sa skončila vládna kríza. Zvítazil čs. ľud nad buržoáziou. Bola vymenovaná nová vláda obrodeného národného frontu,
26.II.1869 — narodila sa Nadezda Konstantinovna Krupská-Ulianovová, manželka a spolupracovníčka V. I. Lenina (um. 27.II.1939),
26.II.1910 — narodila sa Viera Markovičová-Záturecka, slovenská spisovateľka (um. r. 1935).
27.II.1812 — narodil sa Samo Chalupka, významný slovenský básnik (um. 10.V.1883),
28.II.1728 — narodil sa v Jasenovej Jozef Bencúr, slovenský národný buditeľ, publicista a pedagóg (um. 31.VIII.1784),
28.II.1848 — vyšlo v Londýne prvé vydanie Manifestu komunistické strany, ktorý napísal Karol Marx a Fridrich Engels,
28.II.1943 — akcie Gwardie Ludovej na Výrobňu hodnotných papierov vo Varšave,
II.1942 — utvorenie Armie Krajowej,
II.1943 — bol založený Zväz boja mladých (ZWM) revolučno-demokratická organizácia, ideologickej a organizačnej spojená s PPR. ZWM viedol osvetový a ideologickej-politickej pracu s mládežou a aktívne bojoval s okupantom, má na svojom konte mnohé ozbrojené sabotážne akcie a atentáty,
II.1944 — v Lubelskom vojvodstve bola zorganizovaná I. brigáda Armie Ludovej lubelskej zeme.

PAVOL ORSZÁGH HVIEZ- DOSLAV

Začiatkom februára československá kultúrna výročie si 120. výročie narodenia veľkého básnika slovenského národa Pavla Országha Hviezdoslava, prvého slovenského básnika, ktorého Svetová rada mieru zaradila do oslav svetových výročí. Celoštátne oslavu na počesť Hviezdoslava budú prebiehať v Dolnom Kubíne, v meste v ktorom toľké roky prežil, pôsobil a kde je aj pochovaný i v jeho rodisku vo Výchom Kubíne, teda v samom srdci bánskom milované a ospievanej Oravy, o ktorej takto hovorí v básni:

Len na okamih tam pobudnutia:
už mrtvie bôr, už slabnú pútia,
zrak čistí sa, tlak volneje,
i ožívujú nádeje...

„Vrchovina dolnooravská, lesnaté Podhorie, je kolíska Hviezdoslavová — písal Jaroslav Vlček vo svojom zväzku Medzi Váhom a Vltavou — tam sa prebúdzal myšľou i srdcom, tam boli jeho životné korene. Jednako pravý svet prírodný tvorbe bánskovej otvára Orava horná, ešte hornatejšia, ešte zabudnutejšia. Kto sa na sever rozhodí z dolnokubínskych holí, uvidí hustý plášť čiernych lesov na Babej hore a pod ňou. A kto sa z námestovskej planiny, dočasného nového domova Hviezdoslavovo zahľadí k severo-východu, tomu sa zjaví refaz štítov tatranských, razom ako z dlane vystupujúca. Tam, v tom veľkolepom rámcu prírodnom, spoločensky osihotený, do vnútra vlastnej duše obrátený, s výšinou, vlnou, ako mimóza citlivou myšľou, v ktorej stónasobne sa odrážalo a stupňovalo a v umelecké formy skladalo nielen všetko, čo sa roillo v jej hlbkach vlastních, ale i všetko to, čo sa prichodilo z dojmov vonkajších — tam básnik musel nájsť a neprestajne nachodiť vďačné podnete k bohatej práci slovenskej...“

P. O. Hviezdoslav narodil sa 2. februára 1849. Detstvo a žiacke roky prebehli mu v rodisku, o ktorom tak básnický spomína:

Dedinôčka je to, kde som sa narodil,
v tichej nevinnosti prvé roky chodil.
Nevedel, čo je žiaľ, necitil bolesti,
len matkine slová a bozkov jej slasti.

Potom navštevoval maďarské gymnázia v Miškovej a neskôr v znáomom študentskom mestečku Kežmarku, o ktorom sa spomína: „Maľoval ho maľiar, to kežmarské mesto, veď je tam študentov za polgrajciar dvesto“. Tam sa zoznamuje s tvorbou Petöfího a Aranya, ako aj Goetheho, Schillera a najmä Shakespeara. Tu tiež napísal svoje prvé maďarské básne. Čoskoro však poznáva literárne diela slovenských básnikov, ktoré už predtým zapalovali duše mladoňov štúrovskej generácie. Hviezdoslav prihlasuje sa za ich nasledovníkov, a už r. 1868 ako 19-ročnou vstupuje natrvalo do slovenskej literatúry svojou prvou zbierkou: Básnicke prívesenky Jozefa Zbránskeho, ktorú venoval Andrejovi Sládkovičovi.

Mňa kedys' zvádzal svet, mi hovoriac:
Reč, ktorú z domu viēš, ó, jak je lichá!
jak biedny nástroj ona pre snem prác,
čo žitím srdca sú a duchom pýcha...

Rozhovorí sa Hviezdoslav vo svojej básni o študentských rokoch a maďarskom gymnáziu, kde sa slovenskú mládež učilo zabúdať na svoj vlastný národ, znevažovalo sa materinská reč. Po rokoch zápasu s uhorským útlakom, už v Námestove, v období jeho najzrelších plodov, Hviezdoslav svoju lásku k slovenčine značí vo veľkej lyricko-epickej skladbe Hájniková žena:

O, mojej matky reč je krásota,
je milota, je rozkoš, láska svätá;
je, vidím, cítim, celok života,
môj pokrm dobrý, moja čaša zlatá
a moja odev, ktoréj neviem ceny...

Po maturite mladý básnik študuje právo na akademii v Prešove. Tu piše ďalšie bánsne, je to zároveň obdobie umeleckého dozrievania básnikovej tvorby. Niektoré z prešovských básni Hviezdoslav uverejňuje v almanachu mladých Napred. Žiari v nich láska k slovenskému ľudu, ale jasne sa v nich ozýva aj motív spolupatričnosti k rodine slovanských národov:

Slavian som — synom pod tým slncom
najväčšieho v svete národu!

Právnické štúdia úspešne končí a nastupuje r. 1872 na miesto advokátskeho koncipienta v Dolnom Kubíne. Zakrátko však odchádza pracovať do adve-

kátskej kancelárie v Martine. Pôsobí v rôznych akciach, v spolkoch a spevokole, je horlivým zástancom Matice slovenskej a r. 1873 sa zúčastňuje Jungmannovej slávnosti v Prahe pri príležitosti odhalenia pomnika českému buditeľovi. Tam sa stretáva a zoznamuje s českými dejateľmi a buditeľmi. O Martine, v ktorom v tom čase bol rozvinutý čulý národný a kultúrny život Slovenska sa Hviezdoslav vyjadrí:

Pozrite na Martin, ak chcete žiť,
drahí Slováci... lebo to mestečko,
síč malíčké, je pre tatranskú zem
a pre jej synov zveľadu slniečko!

Roku 1874 Hviezdoslav sa znova vracia do rodinného prostredia a pracuje ako praktikant v dolnokubínskom súde. Bolo to pre Slovensko tragicke obdobie. Roku 1875 uhorská vláda zrušila Matice slovenskú s odôvodnením, že slovenského národa nies. Protipravne boli likvidované slovenské gymnázia. Hviezdoslav, vtedy už 25-ročný horlý proti uhorskému útlaku, dovoláva sa práva a spravodlivosť pre slovenský národ, upozorňuje nepriateľov národa slovami spisovateľa Viktora Hugo, že „krádež na národe sa nikdy nepremlčí“. Následkom toho bolo proti Hviezdoslavovi zavedené disciplinárne pokračovanie. Básnik zrieka sa štátnej funkcie a odchádza na advokátsku prax do Senice. Na nové prostredie si však nemôže zvyknúť a túži po rodnom kraji. Po dvoch rokoch, keď zložil advokátske skúšky, Hviezdoslav opäť prichádza do Dolného Kubína. Pôsobí ako podсудca na okresnom súde a neskôr ako advokát. Tvorí nové mladou manželkou Ilonou Novákovou odchádza do Námestova, kde si otvoril advokátsku kanceláriu.

V Námestove, v prekrásnom prostredí hornooravskej prírody prežíva Hviezdoslav najplodnejšie roky svojho života a tu napsíval vrcholnú časť svojej básnickej tvorby: Sonety, tri cykly Letorostov, Prechádzky jarom a Prechádzky letom, Zalmy a hymny. Tu vzniká prvé divadelné dielo Hornej Oravy Hájniková žena — príbeh o šťaste a tragike manželského páru Čajkovcov. Pre hrdinov Mišku Cajku a Hanku básnik zobral vzor z mladého horára Lacha a jeho ženy, ktorí bývali v hájovni v Rovniach na Podhradí. Hájovňa stojí dodnes a je označená pamätnou tabuľou. Za námestovského pobytu vzniká i veľký cyklus krátkej epiky z Vlkolina (Vlkolin — rodisko básnika Vyšného Kubína). Ežo a Gábor Vlkolinský.

Je priam neuveriteľné koľkokrát Hviezdoslav musel odchádzať z domova, aby stále a stále sa doň vracal. Sám básnik vo svojej nedokončenej básni hovorí:

Koľko ráz, len odchádzam z otcovského domu
pre šírou, cestou sveta — v nejednú pohromu:
Nemožno je mi odísť bezbôrne, v pokoji,
už mňa to a tých mojich zavždy prud slz stojí.
Zavíri nezvaný bôr zarom na dne v duši,
a ostrím svojím desným srdce bodá, kruší —
i treba času potom a liek celu roľu,
kým srdce dokálané zrástne sa zas spolu...

Posledný raz sa vracia Hviezdoslav do Dolného Kubína r. 1899. Tu sa rodia jeho lyrické cykly Stesky, Dozyulky, Kravavé sonety i tu Hviezdoslav dokončil päťdejstvovú divadelnú hru — tragédii — Herodes a Herodias. V Dolnom Kubíne oslavil veľký básnik svoje 70. narodeniny už v Československej vlasti, tu prežil posledné dni svojho života. Umrel 8. novembra 1921 v Dolnom Kubíne.

Pavol Országh Hviezdoslav básnil vyše pol stočia a slovenskému národu zanechal neobvykle bohatý plod svojej tvorby. Písal lyriku, epiku a drámu, ale predovšetkým, ako sme už spomenuli, opisoval krásu oravskej prírody, oravské dedinky i mestiečka a ich ľud. Bohatá bola aj jeho prekladateľská činnosť, vrcholných diel svetových literatúr; a to z tvorby Shakespeara, Puškina, Goetheho, Schillera, Lermontova, Petöfího, Aranya, Madacha, a z poľskej literatúry Mickiewicza a Słowackého.

spr. ADAM ADAMEC

VEL'KÁ

„MOJE 25-ROČIE V POĽSKÉJ LUDOVEJ REPUBLIKE“

Prežili sme v mieri štvrtstočie. Nikto z nás v tomto období nestal so založenými rukami. Boli sme aktívni. Uplynulých 25 rokov sme vyplnili prácou a učením, verejným pôsobením. Všetko to, čo sme urobili dáva obraz krajiny v ktorej žijeme.

Ked sa zúčastnite našej súťaže napište: o práci na vlastnom gazdovstve. O tom, ako sa toto gazdovstvo stalo moderným, zmechanizovaným gazdovstvom. O tom, akým spôsobom sa Vám podarilo zvýšiť úrodu, rozvinuť chov. Čo sa Vám ešte nepodarilo dosiahnuť a prečo? Ako chceť v budúcnosti realizovať svoje plány?

Napište ako nadobúdate vzdelanie v krajine, v ktorej sú pre všetkých široko otvorené dvere všetkých stredných a vysokých škôl. Koľko námahy Vás stało, ak ste narobili nedostatky vo vzdelaní? S akým užitkom vlastným a verejným spotrebovali sa svoje vedomosti? Aké perspektívy nedobudnustia vzdelania majú Vaše deti a vnuci.

Verejná pôsobnosť je témou, ktorú radi uvítame v našej súťaži. Preto mnohé dosiahnuté úspechy sú výsledkom verejnej činnosti realizovanej v rámci svojpomocných prác alebo iných iniciatív. Táto pôsobnosť či už v rámci KSČaS alebo v iných organizáciach vyžaduje si veľa námahy, obetavosti, nie vždy prináša laury, ale vždy je to práca verejne prospěšná, charakteristická pre časy v ktorých žijeme. Aj o tom pište v našej súťaži.

Pripomíname: najlepšie práce budú odmenené vecnými odmenami vo výške:

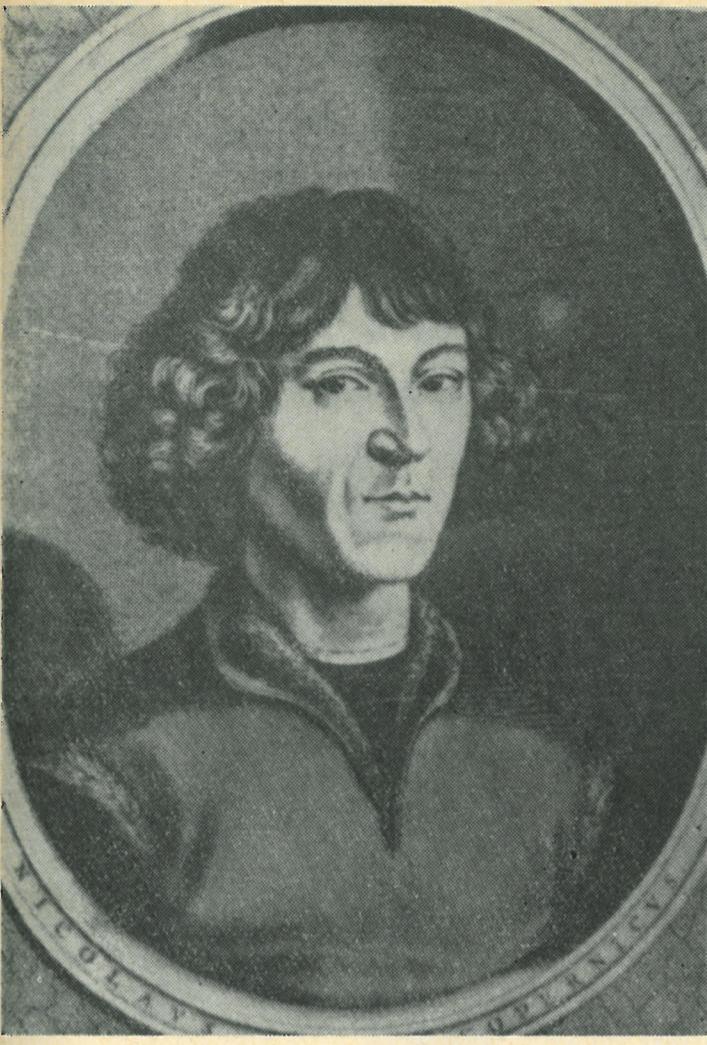
- I. CENA — 2.000 zł.
- II. CENA — 1.000 zł.
- III. CENA — 500 zł.

ako aj 5. odmenami po 300 złotých. Nezávisle od toho, všetky práce uverejnené v živote budú honorované podľa autorského cenníka.

Termín posielania prác: 1. mája 1969 na adresu: Redakcia Život, Warszawa, Al. Jerozolimskie 37.

Na obálke poznamenajte „Súťaž mojich 25. rokov“.

Odmeny budú doručené v termíne do 22.VII.1969 a oficiálne výsledky súťaže uverejníme v júlovom čísle našho časopisu.

MIKULÁŠ KOPERNIK

Narodil sa 19. februára 1473 v Toruni, ako syn bohatého krakovského kupca. Rodina Koperníkovcov bola pôvodom zo Sileska, z dedinky Koperníki nachadzajúcej sa nedaleko Nysy a Otomuchova. Odtiaľ otec Koperníka, tiež Mikuláš odšiel do Krakova a neskôr po pripojení Torunu k Poľsku osadiť sa v tomto meste. V Toruni budúci veľký vedec sa vychovával na jaskôr pod vedením otca a po jeho smrti výchovu a vzdelanie Mikuláša vzal na seba brat jeho matky Lukáš Watzenrode, ktorý bol kanonikom wloclawskej kapituly a neskôr warmińskym biskupom. 18-ročný Mikuláš Koperník začal študovať na Akademii v Krakove. Táto vysoká škola bola známa vo svete jednako ako stredisko pokrokových humanistických myšlienok, ako aj významných štúdií astronomických vied. Teda asi tam majú svoj pôvod široké záujmy budúceho vedca. V budúcnosti sa stal predsa nielen významným astronómom, ale aj matematikom, ekonomistom a lekárom.

Z Krakovskej Akademie poslali Mikuláša Koperníka roku 1496 do Bolonie, aby tam študoval právo. Zaoberal sa tam hlavne astronomiou a tam tiež 9. marca 1497 spozoroval ako mesiac zakryl hviezdu Aldebaran, čo malo veľký význam lebo potvrdzovalo pohybnosť Koperníka o správnosti teorie pohybu nebeských telies. V storočku a v stredoveku vládla a cirky bola dľho bránená Ptolemaiová (Klaudius, grécky vedecký z Alexандrie, žil 100 – 198 r. n. l.) geocentrická teória podľa ktorej zem bola nehybným centrom vesmíru a okolo nej sa točili slnce a všetky ostatné nebeské telesá. Túto teóriu podvážil Mikuláš Koperník. Avšak skôr ako to urobil ešte raz cestoval do Talianska a tam v rokoch 1501–1503 študoval právo a medicinu na padovskej univerzite. Doktorát z cirkevného práva obdržal roku 1503 vo Ferrare. Po návrate do Poľska býval v Lidzbarku u svojho ujea

Lukáša Watzenrode a bol jeho tajomníkom a lekárom. Neskôr, roku 1510 sa osídlil vo Fromborku; bol kanonikom tejto kapituly i tu prevádzdal svoje astronomické pozorovania a písal svoje vrcholné dielo, ktoré vydal roku 1543 pod názvom *De revolutionibus orbium coelestium* (O pohybe nebeských telies). Vo Fromborku veľký polský vedecký Mikuláš Koperník zomrel 24. mája 1543.

Heliocentrická teória slnečnej sústavy hlásaná Koperníkom, v protiklade k Ptolemaiovej geocentrickej teórii hlásala, že planéty sa točia okolo slnca, ako nehybného centra tejto sústavy. Na vtedajšie obdobie bola to revolučná teória. Bola základom svetonázorového prelomu vo vede, ktorý poznáme ako koperníkovský prelom. Cirkev počiatocne bola naklonená objavom Koperníka pretože bol kanonikom a svoje dielo dedikoval pápežovi Klementovi VII., ale neskôr spozorovala v jeho teórii nebezpečie pre náboženský svetozábor a r. 1916 vydala dekrét odsudzujúci slávne *De revolutionibus*.

Theóriu Mikuláša Koperníka upcvnili a ďalej rozvíjali G. Bruno, J. Kepler a G. Galilei. Slávny Galileo Galilei (1564–1642) dokázal, že nemáme žiadne základy k tomu, aby sme slnce alebo čokoľvek iné vo vesmíre považovali za niečo, čo stoi. Lebo všetko sa naštále pochybuje a rozvíja. Týmto spôsobom teória Mikuláša Koperníka sa stala východiskom pre novodobú kozmologiu, čiže vedného astronomického oboru zaobrajúceho sa vesmírom ako celom.

HLAVNÉ DIELO MIKULÁŠA KOPERNÍKA *De revolutionibus* malo rôzne osudy. Konečne v 17. storočí sa našlo v Prahe, v knižnični grófa Nostica, kde ležalo skoro 150 rokov bez povšimnutia. Prvá zmienka o ňom bola uverejnená roku 1788 a len roku 1840 bolo podrobne opisané. Roku 1953 vláda Československa odovzdala rukopis Poľsku a súčasne sa nachádza v Jagellonskej knižnični v Krakove.

JAN PALACH:

16. januára t.r. študent Karlovej univerzity v Prahe Ján Palach polial sa na Václavskom námestí horľavou a zapálil 19. januára J. Palach podľahol zráneniam a zomrel. V liste, ktorý napísal pred spálením Ján Palach píše, že jeho gesto je výrazom protestu proti politickej situácii v Československu. Čin vyplývaný na efekt je výsledkom hromadného rozhodnutia celej skupiny študentov, a o voľbe prvej obete rozhodlo lósovanie. Zpráva o protestnom sebastiplene študenta vzbúrila hladinu verejnej mienky v ČSSR. I keď úplne chápeme ból, ktorý prežíva bratská spoločnosť,

pri úprimnej sústrasti postranhneho pozorovateľa, nemôžeme sa vyhnúť trpkej poznámke, že celkové ovzdušie verbálnych excesov, trvajúce už takmer mesiacov v ČSSR, má určite vplyv na citlivosť mládeže, na isté formy masovej exaltácie, ktoré vyušťujú v tak tragickom výraze.

Po smrti J. Palacha L. Svoboda, A. Dubček, J. Smrkovský a O. Černík zaslali matke zosnulého sústrastné telegramy. V Prahe sa konala smútočná manifestácia občanov. V Bratislave cez mesto prešiel mlčky smútočný sprievod, ktorého účastníci niesli horiacie fakle.

Mestský výbor KSČ v Prahe sa obrátil s výzvou na študentov v ktorej sa vrávi,

aby študenti hľadali východisko z dnešných komplikovaných problémov v kladnej činnosti a v aktívnom podielaní sa na verejnom a politickom živote, a nie v sebaobetovaní.

VÝZVA PREZIDENTA L. SVOBODU

Korepondenti PAP S. Lewandowski z Prahy a J. Gryglak z Bratislavky písali:

20. januára vo večerných hodinách obrátil sa v televíznom prejave na občanov ČSSR prezident republiky L. Svoboda. Nadviazal na sebastiplene študenta Jána Palacha a povedal, že obdržal zprávu o podobnom prípade v Plzni: „Za vaše rodiče, za všechn

lid naši země, za sebe, i ve jménu lidstva, ke které jsme se společně zavázali, vás žádám, zastavte tyto strašlivé činy“.

Prezident republiky sa obrátil na všetkých občanov s výzvou, aby neverili všelijakým falosným informáciám, ktorých účelom je vyvolávanie znepokojenia, aby sa nezáúčastňovali akcii, ktoré smerujú k narušovaniu verejného poriadku. Apeloval o dôveru vedeniu strany a vlády.

OKOLO ĎALŠÍCH POKUSOV SEBASPÁLENIA

Vedúci neurologického oddelenia Psychiatrického inštitútu ČAV v Prahe dr. Z.

Dytrich zaujal na stránkach Večerní Prahy stanovisko k stále početnejším v Československu prípadom samospálenia.

„V prípade Jána Palacha — povedal dr. Z. Dytrich — jeho motívy boli vysoko altruisticke...“

Ziaľ v poslednom čase boli ďalšie podobné pokusy, ktoré absolútne neprávom sa dávajú do súvisu s čistými a úprimnými ideálmi J. Palacha.

Dňa 25. januára t.r. konal sa v Prahe pohreb Jána Palacha. Počas smútočných obrádov neboli zaznamenané pokusy narušovania verejného poriadku.

RANDEZ-VOUS SOVIETSKÝCH LODÍ

AMERIČANIA HL'ADIA NA MESIAC

Sovietska veda dosiahla ešte jedno krásne víťazstvo v dobývaní Vesmíru človekom, a ľudský um i myšlienky sa obohatili o nové cenné skúsenosti, veľký vedecko-technický úspech, o nový akt odvahy a vytrvalosti ľudu našej planéty. Po niekoľkých dňoch trvania experimentu kozmických lodi Sojuz 4 a Sojuz 5, po zblížení a spojení po prvýkrát v dejinách kozmických výskumov dvoch lodí s posádkami a vytvorení

satelitnej základne, potom, ako dva kozmonauti „prestúpili“ z jednej lode do druhej, štart vesmírni hrdinovia sa šfastne vrátili na Zem.

Kozmické spojenie dvoch kozmických lodí do orbitálnej základne je hodnotené všetkými vedeckami a komentátormi ako neobvykle dôležitá etapa v budovaní veľkých orbitálnych základni s vedeckým a ekonomickým určením, ako aj výstavby kozmických platform pomo-

cou ktorých budú realizované lety na iné telesá.

Rozvoj sovietskej kozmonautiky, na čo upozorňujú tiež západní komentátori charakterizuje nielen bohatstvo nápadov a ideí sovietskych vedcov, ako aj ich schopnosti, ale tiež dokonalé spojovanie všetkých sôl a prostriedkov — duševných, hmotných priemyselných a finančných, ktoré je možné len v novom spoločenskom zriadení akým je socializmus.

Úspešný pristátie v kabinu veliteľskej kabiny mesačnej lode Apollo 8 s trojoma kozmonautami na palube sa skončil ôsmym z plánovaných letov programu Apollo, ktorého cieľom je do konca tohto desaťročia dopraviť ľudskú posádku na Mesiac a späť na Zem. Tento plán vytýčil v roku 1961 zosnulý prezident John F. Kennedy.

Pred americkými kozmonautami a pracovníkmi Narodeného úradu pre kozmické letectvo (NASA) stojí teraz rea-

lizácia ďalších troch programov: let Apollo 9 má vyskúšať na obežnej dráhe okolo Zeme prvý raz mesačnú kabínu, ktorá sa oddeli od veliteľskej lode a servisného modulu a opäť sa s nimi spoji.

Pri lete Apollo 10 sa má mesačná loď dostať na obežnú dráhu okolo Mesiaca, a kabína dokonca zostúpi až do výšky pár hľodov 15 kilometrov nad Mesiacom.

Ak budú oba tieto kľúčové významné lety úspešné, mohli by ame-

rickí kozmonauti v lete tohto roku prистať na Mesiaci, teda pol roka pred termínom, ktorý určil prezident Kennedy.

Neobyčajne úspešný let Apolla 8 priniesol veľa cenných vedeckých výsledkov a overil niektoré teoretické údaje. Kozmonauti prekonali aj množstvo rekordov. Stali sa napríklad najrýchlejšími ľuďmi na svete, keď pri ceste k Mesiacu a návrate na Zem prekročili rýchlosť letu ich lode 39 tisíc km za hodinu.

SOVIETSKI KOZMONAUTI: JEVGENIJ CHRUNOV, ALEXEJ JELESEJEV, BORIS VOLYNOV A VLADIMÍR SATALOV

AMERICKÍ KOZMONAUTI: JAMES LOVELL, FRANK BORMAN A WILLIAM ANDERS

Z REFERÁTU

TAJOMNÍKA ÚV KSČaS JÁNA ONDICU NA DECEMBEROVOM PLÉNE SPOLOČNOSTI

Úvodom svojho referátu J. Ondica pripomienul, že toto plénum je prakticky prvým pracovným zasadnutím ÚV súčasnej kadencie a práve preto jeho úlohou malo by byť celkové zhodnotenie doterajšej práce Spoločnosti. Povedal: „Pristupujúc k rozboru plnenia úloh vytýčených na III. zjazde Spoločnosti treba konštatovať, že prevažná väčšina úloh sa plní (...) V rámci našich možností budeme ďalej pokračovať v ich realizácii. Máme tu však aj také úlohy, ktoré aj pri najlepšej vôle celého aktívna i ÚV nebudem v stav splniť. Sú to úlohy, ktorých obsah či cieľ nie je v súlade s platnými predpismi, alebo úlohy, ktoré prekračujú rámec našich možností, alebo rámec našich stanov. „Pokračujúc tajomník ÚV prečíta konkrétné úlohy a ich plnenie, ďalej informujú o zasadnutiach predsedníctva ÚV zistil, že nie všetci členovia tohto orgánu sa systematicky podieľali na jeho práce. Upozornil tiež, že úlohy ktoré vytýčovalo predsedníctvo neboli patričným spôsobom prenášane do terénnych zložiek.

„Celková situácia v našej Spoločnosti, medzi krajanmi, práca Spoločnosti ako celku i práca jednotlivcov dali by sa hodnotiť rôzne — závisí to od toho z akého hľadiska sa budeme na vec pozerať. Ako príklad zoberme si svojpomočné práce: z jednej strany sa o nás nič nehovorí, nič nepíše — a vypadá to tak, ako by sa naozaj nič nerobilo. Z druhej strany sú tu fakty — vykonaná práca — ktoré hovoria samy za seba. Tu nám čosi chýba: výzvy, súťaže, hlásenia — inak povedané, chýba tu jeden šikovný človek, ktorý by tieto práce vedel organizovať a propagovať. Myslím tu predvšetkým dopisovateľov aj redakciu Života.“

Nadväzujúc na nedostatok informácií v rôznych výsledkoch kontroly registrujúcich orgánov na Obv. výboroch a v miestnych skupinách a zistil, že kontrola odhalila neporiadky v základnej dokumentácii i iné nedostatky, za čo je zodpovedný sekretáriat ÚV.

Nadväzujúc na otázky školstva J. Ondica povedal: „Na prvý pohľad sa bude zdať, že ani v tomto smere sme nič neurobili. Je pravdou, že sme urobili naozaj málo, ale niečo sme len predsa spravili. V spolupráci so školskými orgánmi sa nám podarilo zaistiť vyučovanie slovenského jazyka ako nepovinného predmetu v Jurgove, Kacvíne a Falštýne. Dúfame, že s Vašou pomocou a pochopením rodičov, sa nám vyučovanie slovenčiny podarí zaviesť na všetkých školách Spiša a Oravy. Pamäťať sa na účasť mládeže na našich podujatiach v rámci osláv? Predsa poväčšine vystupovali mladí a mladí boli aj navzájom najlepšími divákmi.“

Pokračujúc tajomník ÚV KSČaS informoval v skrátke o všetkých plánovaných úlohach, akejach a podujatiach vyhlásených ministerstvom kultúry a umenia na nový rok kultúrnej práce. „...z celonárodných a oblastných úloh, akej a podujatí sme do nášho plánu na budúci rok v rámci našich potrieb a možnosti zo zreteľom na naše ograničené podmienky zaradili cely rad podstatných úloh.“ (Pracovný plán po konečnom uaktuálnení budeme v Živote referovať zvlášť). Tajomník ÚV Ján Ondica hodnotiac organizačný stav Spoločnosti ako zlý informoval, že týmto záležitosťiam bude venované zasadnutie predsedníctva ÚV a pri tejto príležitosti výzval prítomných k otvorenej diskusii na túto tému. Hodnotiac kultúrnu činnosť urobil krátky rozbor podmienok a zdôvodnených požiadaviek. Citujeme:

„1. V každej našej dedinke máme ochotných ľudí, ktorí by sa chceli učiť divadlo, spev, tanec, či hrať na hudobných nástrojoch. chýbajú nám však ochotníci, ktorí by viedli súbory. Z toho hľadiska vyplýva požiadavka: školenie vedúcich súborov.“

2. Keď sa už najde vedúci a v fažkých podmienkach naciví súbor či divadelné predstavenie, často nemá možnosť aby vystúpil mimo svoju obec a to z niekoľkých príčin — alebo nemajú kde vystupovať (napr. Podwilk, Harkabuz — v stodole) alebo na tento účel nemajú potrebné finančné prostriedky. Tu sa zrodila myšlienka nutnosti výstavby klubovní — na začiatok po 1 klubovní.

3. Súbory nacivívajú prevážne v malých miestnostiach. V akých podmienkach súbor nacivíva tak sa mu vydarí aj vystúpenie. Ak sa zo súčasnej klubovne dostane na prieskanné javisko, akosi mu to nevychádza. Z toho vyplýva aj ďalšia požiadavka, aby sa súborom v poslednej fáze príprav umožnilo nacičovanie na priestrannejších javiskach. To v mnohých prípadoch záleží aj od dobrej vôle miestnych činiteľov, napr. riaditeľa školy, vedúceho OPZ a iných. Z toho vyplýva nutnosť spolupráce s PDK.

4. V súvislosti s pripravami súbor má aj určité finančné výdavky (cestovné rekvizity atď.). Kto má tieto vydávky hradisť, keď súbory ako ochotnícke spravidla nemôžu vyučovať vstupné.

5. Teší nás skutočnosť, že hoci naše súbory v porovnaní s inými sú na nižšej úrovni, lebo sa pripravujú v fažkých podmienkach, predsa ich naši krajania s radosťou prijímajú a ich vystúpenia sa im páčia.

6. Naše fažkosti s lokalizáciou spočívajú v tom, že naša Spoločnosť platí skutočne nízke nájomné a v mnohých prípadoch iba za 7 mesiacov v roku.“

Záverom svojho referátu tajomník ÚV J. Ondica zistil, že existujú veľké nedostatky v oblasti knižníc a čitateľstva zdôrazňujú, že len v niektorých klubovnach pri MS sú knižnice alebo čitateľské kútiky.

„Snažme sa všetci — končil J. Ondica — aby aj našim pričinením rozkvitali naše dedinky, aby v nich bolo príjemne a veselo.“

Pohľad na sálu. Pri prejave krajan František Chalupka z Novej Belej

Predsedníctvo pléna ÚV KSČaS zľava doprava: súdr. Józef Nowak — I. tajomník OV PZRS v Novom Targu, krajan Lída Mšalová z Hornej Zubrice, súdr. Władysław Skrzypezak — tajomník Komisie pre národnostné otázky pri Administratívnom odd. ÚV PZRS, krajan Ján Nowak zo Zelova (v pozadí) — predsedá pléna a podpredsedá ÚV Spoločnosti, krajan Ján Ondica — tajomník ÚV, krajan Ján Molitoris — predsedá ÚV, krajan Adam Chalupec — šéfredaktor Života.

Na záver pléna vystúpil súbor Spoločnosti z Veľkej Lipnice — Kičory

Počúvajúci diskusiu na poslednom zasadnutí UV Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku mohol mať dojem, že dôležitá problematika zasadnutia týkajúca sa celoročného plánu práce všetkých organizačných zložiek nebola predložená takým spôsobom, ktorý by vecne zlučoval požiadavky a možnosti terénu z jednej strany a z druhej v tomto rámci vytváral základnú pre usmernenie iniciatív verejných aktivistov na najplnejšie využitie spoločenských sil. Predsa nový kalendárny rok prináša do organizačného života popri normálnej práci tiež mimoriadne dôležité príležitosti a medzi nimi tú najdôležitejšiu — 25.-výročie Ľudového Poľska. Avšak diskusia

kej organizačnej práci, ktorá je chápana v širokom zmysle tohto slova a ktorá zahrňuje celú oblasť záležitostí zaujímajúcich aktivistov a členov Spoločnosti. Nota bene ani toto plénun nepredchádzalo zasadnutie predsedníctva UV, ktoré by schváilo referát a otázky pre diskusiu na pléne.

Charakteristické preto boli všetky hlasy aj zo Spiša, aj z Oravy. Zistilo sa, že situácia v miestnych skupinách je menej ako priemerná, nie sú finančné prostriedky na pôsobnosť a preto niet ani iniciatívy pre rozvíjanie kultúrneho hnutia. Poukazovalo sa na to, že nie sú legitimácie, hoci členovia platia členské. Diskutanti vraveli, že nepriemietajú sa u nich filmy, hoci Spoločnosť má vlastné premietacie aparáty. Dalej sa poukazovalo na potreby klubovni, ktoré sú predsa organizačnými strediskami Spoločnosti, na nutnosť zakladania nových a rozvoja tých, ktoré už sú. A prítom sa zdôrazňovali na príkladoch početných faktov nedostatky v základnom vybavení — týchto a nedostatok inštruktáže. Z druhej strany, existuje konkrétna základna a spoločenské volanie po kultúrnej činnosti. Touto základnou je mládež, ktorá rada podporuje každú iniciatívu. Ale čo z toho, keď Spoločnosť nie je v stave uspokojiť požiadavky mládeže v tomto obore. Tiež v oblasti čitateľstva — mimo Života nie sú možnosti pôsobenia, lebo nedostatoč slovenských kníh je všeobecný. Atraktívne knihy nachádzajúce sa v knižnicach už všetci čítají, iné zasa sú nezaujímavé, a nové vobec nie sú. Na tomto pozadí prejavuje sa nedostatok kultúrnej činnosti, ktorá sa vyznačuje len príležitosťným pôsobením, teda aj nedostatky v oblasti organizačnej pružnosti. Upadajú do západu ľudové zvyky a slabne tep tradičnej predsa pôsobnosti v tomto obore organizovanej národnostnej menšiny.

Vraviač o mnohých záležitostach diskutanti sa odvolávali na minulosť. Tú nedávnu, spred necelých desiatich rokov a podávali ju ako príklad svedomitej práce na organizačnom poli. Citovali pritom konkrétna fakty a číslice svedčiace proti dnešku.

Pri takomto zameraní nemohlo byť ani reči o vecnej diskusii týkajúcej sa plánu práce na r. 1969, ktorý celkom správne bol uznaný za povrchný a neskoordinovaný a s takýmto výhradami bol schválený. A predsa nejde tu o ešte jeden papierik. Stát keď finančuje Spoločnosť ma na zreteli nie pestovanie byrokracie v organizačii, ale skutočný a konkrétny obsah realizovania stanovových úloh, hlavne na úrovni miestnych skupín, čiže v teréne. Stačí táto dotácia? Dalo by sa odpovedať, že aj väčšie sumy mohli byť tiež vydané s dobrým spoločenským výsledkom. Ale nedá sa pochopiť prečo z tých stájisíco tak málo dostávajú miestne skupiny, ktoré sú predsa základnými zložkami našej Spoločnosti. Nezrozumiteľny je fakt, že MS

nemôžu kúpiť pre klubovne ani „Človeče nezlosť sa“, ani iné halierové spoločenské hry, na čo sa členovia UV sťažujú až na pléne. Tako terénni aktivisti sami sa boria v práci, sami podnikajú a už roky nemôžu prekročiť ani umelú inštančnú bariéru. Terény na ktorých pôsobí naša organizácia sú pre všeobecne známe príčiny prislovečným „vrecem potrieb“. Tieto potreby — čo diskusia zreteľne osvetlila sa delia dvojako. Jedny sa týkajú všetkých tamojších obyvateľov, a druhé sú potrebami vyplývajúcimi z toho, že toto územie obýva národnostná menšina. To isté len v troch inom zložení sa týka tiež terénu obývaných českou národnostnou menšinou. Nebolo a asi ešte dlho nebude žiadne fórum, na ktorom bez ohľadu na poriadok zasadnutia nebude sa vrvieť práve o týchto záležitostach. Je to dobre ale súčasne aj zle. Dobre, lebo pri každej príležitosti sa vyzdvihuje potreby týchto terénov, pripomína ich a predkádá návrhy. Zle, lebo konkrétny program zasadnutia, niekedy ako v prípade tohto pléna veľmi dôležitý, je zastrety problematikou prerastajúcou možnosti daného fóra. Avšak pritom nos pre predstaviteľov vládných orgánov všetkých stupňov poskytuje pocit tých možností.

Štýl všetkých zasadnutí tohto druhu dáva snaď dobre akustické efekty, ale nie je predpoveďou najlepších výsledkov pri vybavovaní páľivých problémov. Nie je tiež dobrým miestom výbraným aktivistami, aby pripominali predsedníctvu UV Spoločnosti o nutnosti rozhodnejšieho pôsobenia v oblasti záležitosti, ktoré často prekračujú rámec určený stanovami.

Aké sú to záležitosti?

Aké sú to záležitosti, ktoré tiež dominovali v diskusii nad plánovaným obsahom zasadnutia pléna UV Spoločnosti. Okrem tých, o ktorých sme vraveli na začiatku tentokrát sa diskusia koncentrovala ešte okolo záležitostí hospodárskeho charakteru a problémov školstva so slovenským vyučovacím jazykom. Obidve záležitosti nie sú nové, nie sú neznáme. Prvá má práve ten všeobecný charakter a dá sa predpokladať, že na fóre nie národnostnom je tiež vyzdvihovaná. Teraz ju ešte vzmáha perspektíva výstavby priehrady na Dunajci, čo rysuje na Spiši veľké možnosti v oblasti zamestaností a neskôr využívania turistických služieb. Hospodárske perspektívy Oravy nie sú ešte vyriešené, lebo sa nekonkretizuje správna iniciatíva jej spríjemnenia v súlade s lokálnymi možnosťami. Pritom všetkom priehradna na Dunajci vytvárajúce pre čas Spiša modernejšie podmienky v budúcnosti ešte prehlbi zaostalosť v obciach nepriľahajúcich k nej priamo na základe obvyklého kontrastu. Tam má svoj pôvod nátlak, na orgánoch hlavne okresné, týkajúci sa záležitosti hospodárskeho

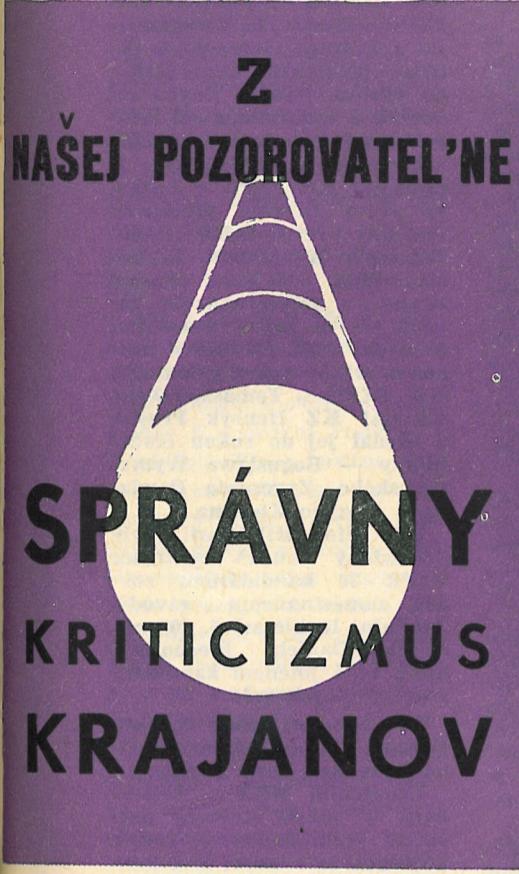
charakteru, čo sa nastojuje aj inštiaciám našej Spoločnosti, ktoré členovia sú živo zainteresovaní ekonomickým rozvojom tejto časti Novotarského okresu.

Školstvo pre slovenskú národnostnú menšinu, jeho stav, úroveň a perspektívy, sú problémom vzbudzujúcim všeobecnú nespokojnosť aktivistov Spoločnosti. Článok pretlačený v Živote z Literackého popisujúci stav tohto školstva potvrdzuje na príklade číslie a faktov to všetko, čo je verejne vyzdvihované aktivistami v priebehu posledných rokov. Tito aktivisti vyvájajú nátlak na Ústredný výbor Spoločnosti a priamo ho obviňujú za vzniklú situáciu. Intervencie sa týkajú počtu škôl umerného k potrebám menšiny, zabránenia zániku lýcea so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke, patričného počtu učiteľov a zabezpečenia jazykovej úrovne týchto učiteľských kádrov, ako aj dodávania v termíne všetkých potrebných učebníčkov. V diskusii navrhovalo sa dokonca kvôli ozdraveniu situácie povolenie v Novom Targu zvláštneho inšpektorátu pri ONV pre školy so slovenským vyučovacím jazykom. Signály tohto druhu nemôžu byť inakšie utlmené ako rozhodným určením rámca a charakteru tohto školstva, samozrejme v súlade s reálnymi návrhami menšiny.

Zvláštnou záležitosťou, spomenutou v referáte bola požiadavka, aby Život informoval verejnú mienku o svojpopomocných prácach našich krajanov. Je to asi nedorozumenie. Však stále písme o svojpopomocných prácach a iných záležitostach všeobecného charakteru tak našich krajanov ako aj ich obej. Nedá sa však, ako to žiada referát, deťať prácu na pôsobnosti krajanov a ostatných občanov v dedine. Takúto štatistiku nikto zatiaľ nevedie. Bol by to dezintegrujúci činiteľ, tak isto ako integrácia prostredia neznamená likvidáciu národnej kultúry Čechov a Slovákov ale práve naopak znamená jej expozíciu na pozadí výsledkov všeobecného charakteru dosiahnutých terénom.

Ak predsedníctvo UV bude analyzovať priebeh pléna musí si uvedomiť nielen to, čo bolo v jeho programe, ale predovšetkým sám priebeh zasadnutia a príčiny, ktoré spôsobili taký a nie iný charakter diskusie. Inak, skôr alebo neskôr môžu mať miesto spoločensky škodlivé následky v samotnej organizácii a mimo nej. Slovom z hústiny organizáciejnej problematiky vynára sa predovšetkým súrna potreba nielen okamžitej pôsobnosti, ale aj predvídania a predbiehania. Len týmto spôsobom narastajúci kriticizmus členskej obce môže najspodnú východisko, usmernenie jej spoločenskej energie na realizáciu stanovových úloh v organizácii, ako aj realizáciu občianskych úloh.

M. KAŠKIEWICZ

neroziňula plán v tomto obore a to nie preto, že terénni kultúrni aktivisti nechcú venovať svoje sily tomuto cieľu. Naopak zreteľne sa pociťuje, že aktivisti sa usmerňujú na konkrétnu činnosť. Ale napriek tomu diskutovalo sa v odtrhnutí hlavne preto, že referovaťe problematiku zasadnutia bolo v mnohom nesprávne. Miestne skupiny našej Spoločnosti, terénni aktivisti v svetle tohto hľadania odpovedali na mnohé otázky a využívali každé fórum, aby tieto otázky predkladali a na ich pozadí vyjadrovali svoju mienku.

Kde majú svoj pôvod tieto už schematické rozdiely?

Príčiny treba hľadať o.i. v slabej organizačnej práci vyšších inštiacií Spoločnosti. Samozrejme vratíme tu o ta-

PODHALANSKÉ

Celkom iste by sa vyplatilo zameňať na mimo-riadne dobrých podmienkach v kultúrnom odde- lení redakcie populárneho denníka Gazeta Krakowského Sherlocka Holmesa a prideliť mu zvláštnu stopovaciu úlohu, aby ešte raz preskúmal podhalanské kultúrne dilemy. Snad vtedy rozvojovia sa tlačiarenskou farbou „nepatrny“ fakt jestvovania a pôsobnosti v tejto oblasti niekoľko desiatok súborov Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Lebo tento fakt a spojené s ním problémy úplne opomenuť Tadeusz Górska, autor do- uvedeného článku, ktorý bol uverejnený v Gazete Krakowskej čís. 282 z 27. novembra 1968 roku, analytického článku, týkajúceho sa celku problémov kultúrnej hnutia na Podhali. Už sme si zvykli na to, že krakovské vydavateľstvá v monografičkých prácach a turistických sprievodcoch mlčia o fakte, že v Nowotarskom okrese žije a organizované pôsobí asi 25-tisícčlenná slovenská národnostná menšina. Novinkou však pre nás je ne- povšimnutie si tohto faktu v článku T. Górkého, v Gazete Krakowskej. Predsa ten istý denník často prináša správy o prehliadkach našich súborov a festivaloch. Dnes nás nutí, aby sme sa proti

tomu ohradili, lebo práve Gazeta Krakowska môže veľa pomôcť v tejto oblasti.

Výsledky dosiahnuté súborom Spoločnosti sú o to významnejšie, že pôsobia v mimoriadne fažkých podmienkach a hlavne ony patria k tým „sirôtkom“, napriek tomu, že reprezentujú národné a folkloristické hodnoty, ako aj ideologickej, socialistickéj obsah. Dokonca pri príležitosti štát- nych sviatkov nie vždy majú možnosť predviesť výsledky svojej práce mimo svoje obce. Sú teda v tóni nielen tých najlepších, ale aj v tóni bežnej politiky miestnych kultúrnych orgánov, ktoré si ich všímajú len v rámci zreteľných smerníc mi- nisterstva kultúry a umenia týkajúcich sa kultúr- neho hnutia všetkých národnostných menších obý- vajúcich PER. Jedným slovom aj ony si vyzadujú starostlivosť práve tak, ako to autor správne navrhuje v prípade Cigánov.

Na záver ešte jedna pripomienka. Nie sme proti vydávaniu časopisu pre Podhale, avšak chceli by sme upozorniť, že tradícia týchto novín sú celkom iné ako to spomína T. Górska. Z niekoľkých pred- vojnových ročníkov, ktoré námame vyplýva, že mali antikomunistický a nacionalistický charakter.

KULTÚRNE DILEMY

Kultúrne výsledky Podhala sú rôznorodé a bohaté, charakterizuje ich súčasne originalita a neopakovateľnosť. Na tomto krásnom území pôsobi niekoľko desiatok ľudových súborov piesní a tancov, tu tvoria mnohí ľudoví umelci. Avšak tieto nesporné výsledky v oblasti kultúry nemôžu zastrieť nedostatok a chyb. Hlavne organizačné, ktoré mali by byť čo najskôr odstránené. Spoločenské, a vraciac konkrétnie — ľudové kultúrne hnutie na Podhali charakterizuje predovšetkým živelnosť. Je to jav kladný, zasluhujúci si pozornosť, avšak skryvajúci isté nebezpečie. Samozrejme treba sa usilovať, aby toto živelné hnuje sa nadádej rozvíjalo, ale racionálnejšie, usporiadanejšie.

V Poľsku ako aj v cudzine pozajmú ľudový súbor Podhale, medzinárodnú slávu má ešte niekoľko ďalších súborov piesní a tancov. Avšak nejde nám o ne, lebo pre svoju umeleckú úroveň majú zaistenú patričnú starostlivosť, jednoducho sú to súbory do istej miery privilégované. Ci to ale má znamená, že niekoľko desiatok ostatných ľudových súborov, kde reprezentujú nižšiu umeleckú úroveň, má plniť úlohu sirôtok? Iste by tak nemalo byť.

Na jednej s porad kultúrnych činiteľov sa týmto malým súborom vytýkala nízka úroveň predstavení, bezvideo- vost, a dokonca nedostatočnosť folkloristických črt. Námetka meritorický správna, ale... Pri kultúrnom referáte v Novom Targu pôsobí Poradňa kultúrno-osvetovej práce, ktorá má k dispozícii pomerne veľkú repertoárovú knižnicu, obsahujúcu viac ako 300 scenárov. Ale na čo je to dobré, keď tie hry sú v prevažajúcej väčšine písané spisovnou po- štinou a nie gorským nárečím. Preto vedúci súborov odmiatú takéto repertoárové návrhy, a správne usilujú sa vlastnými silami spracovať folkloristické hry, alebo sa pokúšajú sami ich písat. Stáva sa, že aj improvizujú. Výsledkom toho sú niekedy mierne hry. Ale môžeme celú zodpovednosť za to zhodiť na samotné súborov?

Dokonca veľmi dobrý scénár nedáva záruku, že hra hude dobrá. Rozhodujúci úlohu odohrávajú tu tiež znalosti

režiséra, choreografa a scenografa. V prípade malých ľudových súborov tieto úlohy poväčsine plní jeden človek — vedúci, ktorý, nedá sa to utajíť, nie vždy vie zdolať túto veľkú a fažkú úlohu. Ne- smie sa ho za to obviňovať a diskvalifikovať, lebo napriek všetkému do tejto práce vkládá všetky svoje vedomosti a celý svoj elán. Týmto ľudom vykonávajúcim verejne prácu, ktorá prekračuje ich možnosti, musí sa jednoducho pomôcť. Voľakedy kultúrne oddelenie v Novom Targu zamestnávalo herca z povolania, ktorý pomáhal jednotlivým súborom v príprave folkloristických hier. Žiaľ, túto pomoc sa zrušilo namesto toho, aby ju zväčšíť aangažujúc dodatočne choreografa, čo by sa iste pocinilo k pozdvihnutiu na vyššiu úroveň a spestreniu tanecnej stránky vystúpení. Pre nedostatok odbornej pomoci súboru predvádzajú skoro úplne jednako goralské tance, ktoré charakterizuje živelnosť, ale súčasne aj nedostatočnosť akiekoľvek choreografickej koncepcie pri ich spracovaní. Abalonovitosť, neustále opakovanie tých istých vzorov, a čo sa s tým spája — monotónnosť.

Nesmiem tiež zabúdať o tom, že na Podhali býva pomerne veľa Cigánov a je potrebné, aby mali vytvorené podmienky pre rozvoj svojho folklóru. V mnohých sú už cigánske súboru piesní a tancov, avšak vyzadujú si nielen väčšiu starostlivosť, ale aj pomoc kultúrnych orgánov. Nedávno sa zrodila správna koncepcia založenia na území Nowotarského okresu — Okresného cigánskeho spolku, ktorý, od chvíle založenia mal by prevziať patronát nad cigánskimi ľudovými súborami, reprezentovať ich záujmy a týmto spôsobom starať sa o vytvorenie pre nich najlepších podmienok rozvoja.

Najlepšie podhalanské súboru piesní a tancov často vystupujú v iných mestách Poľska a dokonca v cudzine, zatiaľ čo ostatné, čiže tie horšie, koncertujú nanajvýš v susedných obciach a aj to zriedkavo, najčastejšie pri príležitosti štátnych sviatkov alebo iných slávností. Sú v tieni tých najlepších, sú skoro zapomenuté. Tento stav, ostatne nie najlepší sa čoskoro zmení,

TADEUSZ GÓRSKI
(Gazeta Krakowska č. 282/68)

ČITATELIA REDAKCIA

ZELOV

Koncom minulého roka se konalo v Zelově zasedání MRN, na némž byl predložen plán rozpočtu města Zelova na rok 1969 vypracovaný finanční a rozpočtovou komisi za spolupráce předsedu jednotlivých komisi. Základem pro pořízení rozpočtu byly vlastní příjmy a dotace. Vlastní příjmy v roce 1969 by měly činit 2,326.700 zlatých, dotace, kterou město obdrží, bude obnášet 3,989.205 zlatých. Výdej za rok 1968 činil 5,459.685 zlatých, na rok 1969 jsou plánovány výdaje v částce 6,309.905 zl. Je to tedy o 850.220 zlatých více než v minulém roce.

Komunální a bytový odbor obdrží částku 2,290.000, z toho na generální opravy 1,600.000 zlatých. Protipožární ochrana obdrží 10.000 zlatých. Na čtyři základní školy je pamatovalo částku 533.000 zl, pro matčeské školky je určeno 560.000 zl. V rozpočtu je také položka 4.000 zlatých pro kulturní místnost KSČaS. Zdravotnictví obdrží 1,640.922 zl, pro účely sociální péče je určeno 165.600 zl a pro oblastní administraci 344.000 zl.

Po předložení plánu rozpočtu na rok 1969 a po analýze jednotlivých položek, kterou provedl předseda finanční a rozpočtové komise Franciszek Antoszczyk, a po široké diskusi byl rozpočet městskou radou jednohlasně schválen.

Dne 8. prosince 1968 v kulturní místnosti KSČaS v Zelově se konala schůze členů Dělnického nákupního a obyvatelského družstva, na níž byla hodnocena celoroční práce Družstva. Zprávu o činnosti

přednesl vedoucí účetní Stanisław Chojnicki. Dále byl předložen pracovní plán na rok 1969. Plánovaný zisk v roce 1968 (1,600.000 zlatých) byl překročen o 2,160.000 zlatých.

V závodním klubu zelovských Závodů bavlnářského průmyslu se konala slavnost předání praporu stranické organizaci vojvodským výborem PZPR v Lodži.

Slavnost zahájil tajemník KP PZPR v Lasku soudruh Tadeusz Kozakowski. V presidiu zasedali tajemníci KW PZPR z Lodži L. Tomaszewski a Edward Gajewski a aktivisté dělnického hnutí laského okresu. Kromě jiných členů a spoluzačladel KPP v Zelově Bolesław Kamiński.

Bronisław Włodarczyk, I. tajemník KP PZPR v Łasku, ve svém referátu představil výsledky revolučního hnutí. Tajemník KW PZPR, S. Tomaszewski, poděkoval členům strany — zaměstnancům závodu — za jejich dosavadní pracovní úsilí. Stranický prapor převzal z rukou tajemníka KW PZPR s. Tomaszewského sekretář KZ Henryk Prusisz a předal jej do rukou česného hliďky — Bogusława Wymysłowského, Zygmunta Pawłaka a Jerzyho Klewina.

Při této příležitosti byly odevzdány členské legitimace PZPR 30 kandidátů, rovněž zaměstnancům závodu. Jubilejná legitimace č. 600 obdržela Daniela Piechotová, která také jménem kandidátů srdečně poděkovala.

Po oficiální části souboř Divadla Země lodžské přivedl divadelní hru „Měšťan“. Usnesením MRN v Zelově byly v městě otevřeny půjčovny knih. Jedna z těchto půjčoven se nachází v kulturní místnosti naší Společnosti a knihovníkem je tajemník Oddílu Společnosti v Zelově krajana Wacław Luściński. Knihy budou jednou měsíčně vyměňovány v městské knihovně a půjčovány obyvatelům vždy ve čtvrtek. Veřejná knihovna č. 1 v kulturní místnosti KSČaS v Zelově je otevřena již od 12. prosince 1968.

WACŁAW LUŚCIŃSKI

DOLNÁ ZUBRICA

Clemenovia súboru KSČaS
(foto: J. Kovalík)

JABLONKA

Mládežnícky súbor miestnej skupiny KSČaS

JABLONKA

Dňa 30. decembra minulého roka okolo 15.00 hodiny v budove všeobecno-vzdelávacieho lycea v Jablonke vypukol požiar. Oheň vzplanul pod strechou budovy lycea, kde bol nedávno pristavaný internát pre chlapcov. Spočiatku boli vidieť len dým, ktorý sa ťažko predieral spod plechovej strechy. Nakoniec v jednej z izieb vyšľahol plameň a zanedlho dým sa valil všetkými oknami. Kým oheň prenikol do vedľajšej izby podarilo sa obetavo pracujúcim hasičom, mládeži, učiteľom a mnohým dobrým ľuďom zachrániť skoro všetok majetok obyvateľov internátu, medzi nimi aj dobytok vychovávateľa prof. J. Halača, ktorý vtedy nebol doma.

Boj s ohňom trval do neskorých nočných hodín. Hrdinu s ním bojovalo 13 hasičských skupín z okolitých obcí, z toho 2 z blízkej Trstenej a Tvrdošina. Práca hasičov bola nesmierne ťažká pre asi 30 stupňový mráz a preto, lebo vysoká plechová strecha lycea neprepúšťala dym navonák, takže pracujúcim ľuďom nepomáhali ani ochranné masky. Mnohí mali celkom premočené a na kofu zamrznuté obleky a obuv.

Zhoreli podkrovné izbičky internátu a aj samotná budova lycea bola poškodená obrovským množstvom zhora stekajúcej vody, takže straty spôsobené ohňom sa počítajú na okolo 1 milión zlatých.

Vyučovanie po zimných prázdninach sa však začalo v normálnom termíne, hoci aj v triedach s mokrými stenami. Nepoškodené sú len triedy a kabinety na krídłach budovy.

T. HETENIAKOVÁ

NOVÁ BELA

Cheol by som sa podakoval celému redakčnému kolektívu za doterajšiu prácu a poprieť vám veľa ďalších úspechov.

Rád čítam noviny a najmä Život, lebo píše o živote krajánov na Spiši, Orave a v českých strediskách. Myslím, že nás časopis má celkom správny názov Život — našich krajánov.

Precítať som aj decembrové číslo Života a veľmi som vám povďačný za článok Kto proti komu. Je správne, že naša redakcia píše o takom veľkom probléme.

Milá redakcia, uverte, že vec kostola v Novej Belej by bolo treba vybaviť čím skôr. Viem, kam doviel klérus Novú Belu a Krempachy, že u nás v Belej Slovák Poliačovi a Poliak Slovákoví nepomôže ani v najhoršej situácii. Predtým, kým sa klérus do nás nemiešal dobre sme sa spolu rozumeli a jeden druhému boli nápmocní. Dnes sa nepoznáme a čo je najhoršie má to vplyv aj na naše deti. Tažko v takejto situácii vychovávať mladé pokolenie. Ved' či Poliak alebo Slovák, všetci sme Spišiaci a rodáci z Novej Belej, len klérus nás tak pekne posegregoval. Toto u nás nikdy nebolo, a ani nechceme, aby tak bolo.

Viac píšte o tejto záležitosti a pomôžte nám.

(Meno a adresa známe redakcií)

Dňa 21. decembra 1968 tragický zahynula v Sierakowiciach okr. Gliwice naša krajanča a členka súboru Československej kultúrnej spoločnosti v Poľsku Bronislava Filaková z Veľkej Lipnice — Privarovky.

Pohrebu sa zúčastnili mnohí krajanča a krajančky, ktorí vyprevadili krajančku Bronislavu Filakovú na jej poslednej ceste. Cest jej pomiatke!

VEL'KÁ LIPNICA

Veľká Lipnica je 18 km dlhá a ešte podelená na 16 roľí a to preto, že prvých osadníkov bolo 16 a každý mal po jednej roľi, ktorú im pridelil gróf čiže pán Oravského zámku. Väčšina týchto roľí sa dodnes menuje podľa ich prvých majiteľov. Tažký bol život prvých osadníkov, ktorí museli klčovať lesy. Nemali také stroje ako dnes, pracovali len sekerníkmi. Živili sa poväčšine poľovníctvom a keď už vyklčovali lesy siali osos, treli ho medzi kameňmi a piekli z neho chlieb. Mali ešte pohanske zvyky; asi kilometre od kostola je ešte lipa, ktorá vrah počítala pároto rokov. Pod tou lipou pállili ohne, spievali a tancovali. Vtedajší pán Oravského zámku často sem prichádzal na poľovačky, sedával pod tou lipou a rád sa díval na tance osadníkov. Pretože sa bavili pod tou lipou, volal ich gróf Lipcianami a z toho neskôr vznikla Lipnica.

Keď už Lipnica bola riadou obcou začali ju navštěvovali maďarskí žandári, ktorí mladších chlapov odvádzali k vojsku. Vtedajší Lipničania nechceli byť vojakmi a preto sa skrývali po lesoch, lebo ak ich chytili museli slúžiť dlhé roky. Mali sa teda prečo brániť.

Prvý katolícky kostol — drevený vybudovali v Oravke. Vtedy sa všetky kostoly na Orave budovali z dreva. Prvý murovaný kostol bol v Jablonke, ale luteránsky, ktorý neskôr prevzali katolíci, keď ich už bolo v Jablonke viac. Luteránov vynhalí a tí sa potom osídli pri Kubine.

Keď sa už aj kostoly budovali murované, gazdovia ešte dlho stavali drevené domy. Niektoré sa zachovali do nedávna. Domy boli vybudované z hrubých klatov a nemali pece. Oheň horel na tzv. nálepe nad ktorou bol otvor v streche, ktorým unikal dým. Drevo od toho dymu tak stvrdlo, že sa doň ani sekrou zaťať nedalo.

Okolo roku 1866 na našu dedinu prišla strašná nemoc — cholera. Mnohí ľudia pomreli a boli pochovaní na zvášťnom cintoríne, ktorý je akoby pamätník pre tých zmrelých. Veľa domov ostalo vtedy pustých, lebo všetci ich obyvatelia zomreli. Vtedajší lekári nemali liek proti tejto strašnej nemoci a len radili, aby ľudia fajčili a pili pálenku, že vrah to ich bude chrániť pred nemocou. Vrah odvtedy keď chlapí fajčiac pojíždží, vravia si na zdravie.

Vtedy, za tých dávnych čias, neboli u nás na dedinkách učitelia ako dnes. Najučenejší bol pán farár, ktorý aj učil deti. Učili sa len cez zimu, v lete pásali ovce a kravy. Tako sa deti naučili le písat, čítať, počítať a náboženstvo. Žiaci chodili do školy len 4 — 5 zim.

VENDELIN STERCULA

KACVIN

Vážená redakcia!

Mal by som niekoľko poznamok k článku S. Mauersbergera, ktorý bol pretlačený z Života Literackiego a uvarený v novembrovom čísle Života. Bola tam veta: „V niektorých školách namiesto slovenčiny bol zavedený poľský vyučovací jazyk, nakoľko vyučovanie v slovenčine spôsobuje defom značne ťažkostí, doma totiž používajú miestne nárečie: podhalanský dialekt.“

Je to odstavec, ktorý mňa osobne zaujal. Autor článku tvrdí, že my Spišiaci a Oravci hovoríme podhalanským dialekтом. Neviem ale, či autor bol na Spiši a Orave a či počul spišskú reč a podhalanský dialekt. Pokusím sa to v krátkosti vysvetliť. My na Spiši hovoríme vlastne celkom inak ako podhalanský dialekt. Zoberme ako príklad dedinky už za Dunajcom, ako Maniowy, Groń, Bialka atď. vo svojom dialekte nikdy nevratia „byl“ ale len „byl“. Alebo „dzie idzie“. Nie „bylev“ ale „bytek“. Všade v podhalanskom dialekte sa „l“ vyslovuje „l“. Na Spiši a Orave je práve napok, luď nehovorí „l“ ale „l“. Naše nárečie teda nie je, ako hovorí autor, podhalanským dialekton, ale spišským nárečím, tým nárečím, ktorým hovorí ľud ešte asi 50 km od hraníc v Československu. Je to zamagurské nárečie. V Československu počujeme naše nárečie nielen nedaleko hraníc, ale až v okolí Liptovského Mikuláša a Sp. Novej Vsi i Lubovne. Tak teda naše deti rozprávajú tým nárečím, a nie ako hovorí autor článku, podhalanským dialekton, v tvrdení autora niet ani zrunka pravdy.

Cíta som aj knihu oravského rodáka Andrzeja Jazowskeho Opowieści Ludu Spiškiego. Sú tam rôzne legendy a básne, no bohužiaľ neviem čia je to chyba, autora alebo tlačiarne, ale ani v tej knihe nie je čisté spišské nárečie, ale podhalanské. Niektoré slová sú poľské. Bol by som rád, aby autori pišúci o Spiši si nemiešali spišské nárečie s podhalanským dialekton. Češil by som sa, ak by si autor článku uverejneneho v novembrovom čísle Života overil moje tvrdenie priamo na Spiši.

Píšem to preto, lebo jeho článok uráža naše spišské nárečie, za ktoré sa nehanbíme a nechceme, aby ho miešali s inými dialektami, ako to urobil S. Mauersberger. Prosím, aby ste láskave tých nikoľko slov uverejnili v Živote.

(Meno autora známe redakcií)

NEDECA

Obecný národný výbor v našej obci spolu s vedením roľníckeho krúžku kúpili zo svojich fondov pre našu mládež harmoniku a bubon. Pre pekne sa rozvíjajúci hudobný súbor v Nedeci je to pekný dar.

Roľnícky krúžok sa rozvíja, má asi 180 členov. Výbor krúžku dobre pracuje, preto sme radi, že v našej obci miame takú užitočnú organizáciu. Kúpa hudobných nástrojov bola dobrým nápadom, lebo cez dlhé zimné večery mládež si rada zahrá a predsa nie každý si môže dovoliť kúpiť za svoje peniaze drahé nástroje.

FRANTIŠEK KAŠICKÝ

Rozhovor na dvore v Jurgove

PRIVAROVKA

Aj riadne platia príspevky len legitimácie nemáme. Preto by sme boli radi, ak by sme tiež legitimácie obdržali a vtedy by už nedochádzalo k omylem.

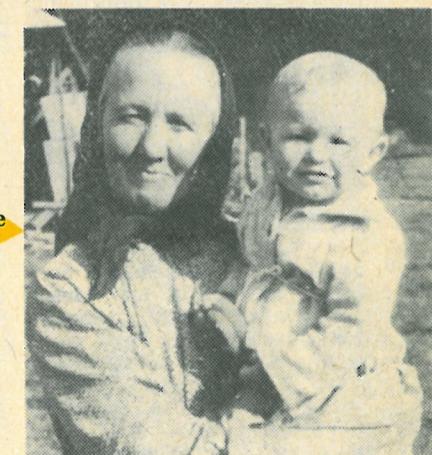
STERCULA VENDELÍN

KIČORY

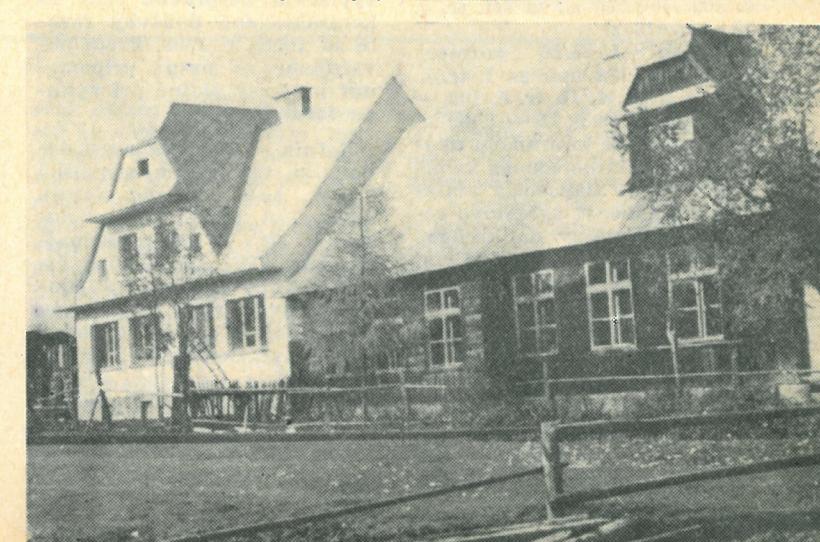
Svojpomocné práce

deti z Kičor

Nová a stará škola

(foto: L. Mlynareczyk)

POL'NOHOSPODÁRSKE OTÁZKY

Každý kto v lete prichádza na Podhalie a pozná ho už od dávna spozoruje mnohé zmeny. Vôfakedy na horších úbočiach sa rozprestieria políčka ovsa, sem tam jačmeňa, dnes oves a jačmeň sa už pestuje menej. Zelenajú sa lúky s bujnou trávou, dátelinou a vďačnimi (druhotnými) rastlinami. Dokonec aj ten, ktorý sa v polnohospodárstve nevyzná zbadá, že sa mení štruktura pestovania, že roľníctvo na Podhalí sa ubera novým smerom, čo sa odzrkadluje v kvalite dobytka a množstve mlieka.

Samozrejme mohli by sme uviesť na tomto mieste číslice, lebo najlepšie zobrazujú zmeny, ale tentokrát chceli by sme sa im vyhnúť. Avšak treba pripomenúť, že Podhalianske oblastné mliekárenske družstvo v Zakopanom, ktoré roku 1958 vykúpilo necelé 2 mln. litrov mlieka, už roku 1967 vykúpilo viac ako 16 mln. lit. mlieka. Vôfakedy sa tu pocítoval nedostatok mlieka, súčasne sa vyváža do Krakova a do Sliezskia.

Uviedli sme tento príklad, aby sme znázornili čo a v akej mieri sa mení

v Nowotargskom okrese. Ostatne tých 16 mln. lit. mlieka, ktoré mliekárne vykupujú od roľníkov nie sú poslednými slovom roľníkov, ktorí toto mlieko dodávajú. Sú dediny, na ktorých je ešte veľa starosti s výkupom toho mlieka, ktoré ponúkajú už roľníci na Spiši a Orave. Gazdina Mária Nědzová z Koš-

prípade dvojstranného pôvodu. Dnes už za takú kravu sa musí platiť viac ako 16 tis. zl. a často aj viac.

Rozprával som sa s roľníkmi Nowotargského okresu, keď sa tam konal v decembri 1968 vojvodský zjazd roľníckych krúžkov Krakovského vojvodstva. Vyjadrovali spokojnosť s poľno-

produkтивitu zvierat cez vytváranie pre ne lepších existenčných podmienok. Modernizujú maštale zavedením ventilácie, robia obloky, zlepšujú celkový stav zoohygieny.

Na tomto mieste pripomienieme tým, ktorí ešte nezačali tieť práce, že PZU určilo zvláštne prostriedky na nákup oblokov a na zavedenie ventilácie. Spolu takáto pomoc činí viac ako 1.600 zl.

To, že v podmienkach s horšou pôdou na Podhalí sa vypláca rozvoj chovu dobytka potvrdil vedúci zakopianskej mliekárne poukazujúc, že chovateľom vo svojom rajóne vyplatil za mlieko roku 1967 viac ako 52 mln. zl. Tak teda orientácia na chov dobytka, ktorú pozorujeme v podhalianskom roľníctve je príčinou pre optimizmus. Určite to bude mať vplyv na celkovú úroveň rozvoja vidieka v tejto oblasti. Vyššie prijmy vidieka znamenajú lepší životný štandard jeho obyvateľov. Tieto predpoklady súhlasia s líniou V. zjazdu strany. Ide však o to, aby sme stále malí na zreteli výrobné rezervy, ktoré tkvia v každom gazdovstve, aj v tom najmenšom.

MIREK

SMER - chov dobytka

cieliska, ktorá na 2,5 ha chová 4 kŕdy, sama dodala viac ako 7 tis. lit. mlieka. Takýchto dobrých gázov je veľa. Prestavajú siaf na úbočiach oves, ktorý ostatne давá mizernú úrodu a zakladajú vzorne lúky a pasienky. Agronomické služby vynakladajú veľké úsilie, aby za rýchlym rozvojom chovu nasledoval aj rozvoj krmovinovej základne. Zlepšuje sa kvalita dobytka, stále viac je krav jedného, po

hospodárskou politikou strany hoci poukazovali aj na nedostatky v pôsobnosti výkupného aparátu. Často tiež zaznievali kritické pozápmky o zlej kvalite polnohospodárskych strojov a žiadali nápravu v tomto obore.

Potešujúci je aj fakt, že na zlepšenie chovu a kvality dobytka a najmä dojnic má vplyv nielen dostatočna krmovinová základňa. Chovatelia upozorňovali aj na to, že dosahujú lepšiu

Pohľad na Repisku

CENY STAVEBNÝCH MATERIALOV

Mnohí roľníci, ktorí chénu na jar začať stavbu, kupujú stavebné materiály v zime. V súvislosti s tým chceme oznámiť, že v skladoch PZGS sú už prvé partie keramických tvárníc vhodných pre stavbu stien obytných a hospodárskych budov. V budúcnosti výroba týchto tvárníc bude zvyšená. Pre informáciu

VYŠSIE PLATY ZA VYVÁŽANIE DREVA Z LESA

Naposledy ministerstvo lesníctva a drevárskeho priemyslu vydalo nariadenie čís. 159, na základe ktorého platy za vyvážanie dreva z lesov budú vyššie. Platky boli zvýšené priemerne o 25%, pričom vyvážanie v mimoriadne fažkých podmienkach je platené vyššie, ako za tú istú prácu v ľahších podmienkach. Ako vidíme táto práca je teraz oveľa lepšie honorovaná, o čom by mali vedieť najmä roľníci na Spiši a Orave, ktorí v zimnom období pracujú v lese.

Oboznamte sa s podrobnejším cenníkom vyvážania dreva, ktorý je prístupný v každom lesníctve.

ZA FAZULU SA DOBRE PLATÍ

Obdržali sme niekoľko sťažností, že sú prípady keď v GS vyplácajú nesprávne ceny za kontraktované dodávky fazule zo zberu r. 1968. Preto počíname za nutné pripomieňať predpisy platné pri výkupe fazule.

Roľník — výrobcu musí dať do výkupného strediska suchú, čistú, zdravú fazulu triedy I A, ktorej vlhkosť dosahuje 18% a čistota prinajmenšom 95%. Za takúto fazulu roľník dostáva nasledujúce ceny: Piękny Jaś tyczny — 2.200 zł za 100 kg, Perlowa — 1.850 zł, Bomba — 1.700 zł, fazula biela jednotná, ako aj fazula Piękny Jaś niskopienięta — 1.700 zł.

D. P.

ZAUJÍMAVOSTI

uvádzame maloobchodné ceny týchto tvárníc za 1000 kusov.

1. Typ SZ-32/20, rozmery 288 × 188 mm — cena za I. triedu 5.880 zł, za II. triedu 5.350 zł, za III. triedu 5.080 zł.

2. Typ SZ-32/15, rozmery 288 × 138 mm — cena za I. tr. č. 150 — 4.600 zł, za II. tr. č. 100 — 4.210 zł, za III. tr. č. 75 — 4.016 zł.

3. Typ U-21/20 rozmery 188 × 88 × 188 mm za I. tr. č. 150 — 1.740 zł, II. tr. č. 100 — 1.570 zł, III. tr. č. 75 — 1.490 zł.

Súčasne pre informáciu uvádzame, že Štátnej cenová komisia schválila naposledy maloobchodné ceny azbestovo- cementovej krytiny na hrebene striech o dĺžke 60, 17 a 15 cm. Cena za 100 kusov I. triedy tejto krytiny je 855 zł, II. tr. 685 zł. Boli tiež schválené maloobchodné ceny plstených dosiek hrubky 25 mm. Sú nevyhnutné najmä pri oteplovaní. Nová maloobchodná cena 1 m² činí: I. triedy — 40 zł, II. tr. — 36 zł.

ROL'NÍCKY KALENDÁR — MAREC

Z dôležitých roľníckych prác tohto obdobia pripomíname:

— jarné hnojenie minerálnymi hnojivami (hnojenie ozimín dusíkovými hnojivami — predtým však bránime pšeniciu, hnojenie pred siatím jarého obilia fosforovými, draslikovými a dusíkovými hnojivami, ako aj strukovín fosforovými a draslikovými hnojivami, plné hnojenie lúk a pastvin, hnojenie sadov),

— jarná úprava polí (bránovanie a keď je to nutné aj orba),

— sejba jarého obilia, krmovinových motýkvetých rastlín a výsev vďačných (druhotných) rastlín,

— zakladanie kompostu,

— poriadok v maštali (aj bielenie),

— siatie semien skorej zeleniny,

— končíme čistenie stromov, očisťovanie korún stromov a zimné oprášovanie.

Uvádzame tiež pripomienky pre chovateľov hydin v predjarnom období. V predjarnom období zvyšuje sa nosivosť hydin. Abi toto zvýšenie bolo veľké a vajíčka vysokej kvality, v tomto období musíme mimoriadne dbať o krmenie hydin. Dávky krmiva mali by byť väčšie, pestrejšie a teda také, aby zaistili nutné množstvo bielkovín, vitamínov a minerálnych solí. Krmenie hydin veľkým množstvom zemiakov je chybou, lebo zemiaky podávané v nadmernom množstve nespôsobujú zvyšovanie nosivosti, ale naopak zapričinujú prílišnú tučnosť sliepok. Tak isto aj obilie, ktoré v mnohých gazdovstvach je základom krmenia nezaisťuje všetky potrebné zložky. Z horeuvedeného vyplýva, že tradičné krmenie hydin zemiakami a obilím musí byť doplnované krmovinami bohatými na bielkoviny, vitamíny a minerálne soli.

Správne je používanie pre krmenie hydin hotových priemyselných miešaniek, ktoré obsahujú všetky potrebné krmovinové zložky.

Z bohatých na bielkoviny krmív odporúčame semena strukovín (bôb, vika, vlčí, bôb, hrach), kostné múčky a rôzne odpady potravinárskeho priemyslu. Je nutné venovať väčšej pozornosti chudému mlieku, emaru a sratvke.

Pramenom vitamín pre hydinu je siláž a sušené motýkveté rastliny i žihľava. Veľký význam majú ihličnaté stromy, ktoré sa melie na műčku alebo sa z nich robi vývar, ktorý potom dávame hydine na pitie. V každodennom krmení musíme prihliadať na minerálne zložky, také ako miešanka MM, krieda a tlčené škrupinky vajec. Správne robia roľníci, ktorí na kúsku polia sejú obyčajnú alebo krmnú kapstu. Tieto rastliny sú prameňom hodnotného krmiva pre hydinu na cele zimné obdobie.

Krmivo podávame teplé a vlnké, ale nie mazlavé. Zrno určené pre hydinu sypeme na stielku v kuríne. Časť zrna mala by už kličiť. Kličiace zrno má hydinu radšej a okrem toho obsahuje viac vitamínov.

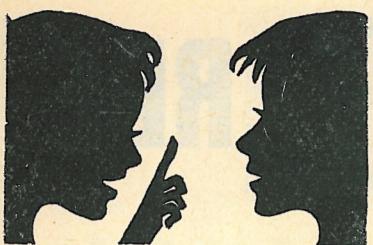
Veľký význam majú podmienky v kuríne, t.z. teplota, vlnklosť, vetranie a svetlo. Aby sme nepripustili k väčšiemu výkyvom teploty, čo sa stáva v jarnom období, musíme utesniť dvere a obloky, ako aj otepliť steny. Musíme tiež pamätať, aby stielka bola vždy suchá. Hydina by mala byť stále dlhšie vonku.

Vajíčka, ktorých v jarnom období je stále viac, mali by sme často vyberať z hniezda a skladovať v patríčnej vzdialenosť od silne vonajúciach potravín.

Dôležité aj ochranné očkovanie o.i. proti dochnutiu hydin.

V jarnom období mali by sme pamätať aj o nákupe kureníc, lebo sliepky zo skorej liahne začínať znásť vajíčka koncom treteho alebo začiatkom štvrtého štvrfročia.

S. D.

JEDNA DRUHEJ RIEKLA

Ked' manželov začína zne-
pokojoval nedostatok deťí,
skoro vždy k lekárovi sa
hlási žena, ktorá sa cíti
vinnou. Najčastejšie to isté
si myslí manžel a ostatná
rodina. Tento názor, ktorý
prevláda u našej verejnosti
je celkom nesprávny. Naj-
menej tretina neplodných
manželstiev nemá deti ná-
sledkom neplodnosti man-
žela. Práve preto je správ-
ne, ak sa dá vyšetriť naj-
skôr manžel. Napriek tomu,
že sa cíti zdravý a môže
mať normálny pomer so že-
nou, môže byť muž neplod-
ný.

* * *

Niekedy počas tehoten-
stva telo neprijemne zapá-
cha alebo všetky žlazy a teda
aj potné, pracujú intenzív-

ZENY · ŽENÁM · PRE ŽENY · O VŠETKOM

nejšie. Ak sa žena každo-
denne umýva mydлом v
teplej vode, zapáč sa od-
stráni.

* * *

Mezi mužem a ženou je
problém, ktorý je v mo-
derní průmyslové společ-
nosti možno vyřešit tak, že
radikálnimi a vskutku re-
volučními opatřeními —
tvrdí švédská vláda. A aby
nezůstalo jen u slov, před-
ložila Spojeným národom dokument, který obsahuje řadu konkrétních návrhů.
Vychází se přitom z toho,
že všechny snahy po skutečné ženské emanciaci jsou již předem odsouzeny k nezdaru, pokud se nepodaří osvobodit ženu ze staletého jeho jejich povinnosti jako matky a udržovatelky domácnosti. Dosáhnout toho lze však jenom tehdy, když přiměřenou část této povinnosti budou moci převzít muži. Proto je nezbytné, aby samá společnost a její řídící orgány vytvořily podmínky, které by mužům umožnily věnovat se zvýšenou měrou „domácím úkolům“ — tj. výchově dětí, přípravě jídel, praní prádla, úklidu bytu atd. Švédové proto navrhují zkrácené pracovní doby pro muže a poskytování placeného volna pro ty otce rodin, jejichž děti jsou ještě malé a tudíž zvlášť potřebují rodičovskou péči.

Nepríjemnú otázkou, prečo červenie koža na nose, počúvame najmä v zimných mesiacoch, no strečávame sa s ňou už aj za sychravých jesenných dní, rovnako ako na prechode jari. Na tento zjav sa ponosujú najmä ženy a dievčatá, a to o nielen z kozmetických dôvodov (ktoré sú u nich v tomto zmysle pravidelné), ale dostavuje sa u žien častejšie už aj pre jemnejšie uspôsobenie ich organizmu. Sčerveniekoža vzniká na miestach nosa, najmä na jeho konci, rozšírením krvného riečišta v tejto oblasti ciev, ktoré nenormálne premrštenie reagujú najčastejšie na chlad.

Nos, práve tak ako ušnice, distálne (koncové) časti horných a dolných končatin, sú všetko okrajové, čiže akrálne časti tela, ktoré sa cíti zásobovanie uskutočňuje cez najdrobnejšie a najjemnejšie

venenia kože na nose s príchodom chladnejšieho obdobia.

Nerozumná móda tenučkých pančuch užien a dievčat, nechránené uši mládencov pri krutých mrazoch, tesná a nedostatočne teplá obuv, rukavice a pod., vystavujú uši, kožu ruk a noh a najmä predkolení u mladých dievčat nebezpečenstvu vzniku zmien rovnakého charakteru ako na koži nosa, ktorá je vystavená chladu.

Keď už raz omrzliny vznikli, možno len veľmi fažko dosiahnuť mierne zlepšenie. Z toho dôvodu je veľmi dôležitá prevencia. Spôsiba v teplom, pohodlnom a suchom oblečení, v dobrej výžive, dostatočnom privode teplých nápojov pri pobýte na mraze, na celkovom stupni otužilosti, masážach mrazu vystavenej časti a pod.

Červenie mi nos

ciev a tie sú práve pre svoju jemnosť vo zvýšenej mieri vystavené nepríazni vonkajšieho prostredia. Jednou z najzávažnejších je pôsobenie chladu a mrazu. Niekoľko už krátka trvajúce pôsobenie mrazu na zle alebo nedostatočne chránené akrálne časti tela spôsobuje omrznutia. Pri omrznutí koža nájskôr zbledne, avšak len čo pride postihnutý do tepla, tato koža sa prekvára, očervenie, dostavuje sa pocit svrbenia, pálenia a pod. Všetky tieto príznaky však po krátkom čase ustúpia a nedochádzajú k nijakým trvalejším zmenám. Avšak keď pôsobenie mrazu trvá dlhšie, pri omrznutí koža sa výraznejšie poškodia aj spomenuté jemné cievky. Tako poškodené cievky ostávajú aj po vyliečení citlivejšie na chlad, čo sa prejavuje práve sčervením kože postihnutej oblasti. Toto sú najčastejšie príčiny aj očer-

Cervenou kožou na nose sa ďalej vyznačujú chronickí alkoholici. Zmenu farby kože spôsobujú tiež chorobne rozšírené a zmenené drobné cievky tejto oblasti poškodené vplyvom alkoholu. (Zlomyseľná ľudová múdrost radi: pi viac a nos ti zbelasie!)

Niekteré kožné choroby, najmä infekcie, ako je napríklad ruža, sa vyznačujú tým, že s oblubou postihujú kožu nosa. Každý takýto mal, najmä ak sa častejšie opakuje, zanecháva na pokožke nosa zmenu.

Na nose a jeho blízkom okolí sa často tvoria drobné vriedky, ktoré práve pre častý vznik a nesprávne zaobchádzanie zanechávajú u postihovaných trvalejšie zmeny vyznačujúce sa nielen tým, že menia kvalitu kože, ale aj jej farbu.

MUDR. PETER ŽREĽ

MÓDA

Pouze některé ženy mají rády jednodílné vlněné šaty. Ne každě ženě totiž sluší. Většina ráda nosí dvoudílné šatové kostýmy. Proto Vám chceme říci, co vyzaduje dnešní móda.

Módní jsou dva druhy dvoudílných šatů. Jedny mají sukně mírně rozšířenou nebo skládanou do záhybů a delší blúzu. Druhé jsou typu spíše kostýmového, tedy sukně rozšířená záhyby a zapínaný kabátek

Látku na dvoudílné šaty volíme podle toho, pro jakou příležitost šaty šijeme. Tedy vlněný flanel, elana, žakárové hedvábí, vlněné kostky, jemnější tvíd. Naše modely jsou určeny pro silnější ženy.

VIEŠ,
ŽE...?

* * *

Lojotokové žlasy nachádzajúce sa v uchu vylúčujú žltkastú voskovinu, ktorá sa dostáva do ucha, preto aj musíme každý deň umývať uši vodou a mydlem. Voskovinu z ucha nesmieme odstraňovať pomocou sponiek do vlasov alebo iných ostrých predmetov nakoľko týmto spôsobom môžeme poranit ucho alebo poškodiť bubienok, čo zasa môže spôsobiť trvalé poškodenie ucha.

O D L O Ž D O S U P L I K A

• ŽENY SÚ SILNEJŠIE

Hoci sú ženy menšie, drobnejšie a slabšie ako muži — žijú dlhšie. Priemerný vek dosiahnutý ženami v Európe je 73,1 rokov, mužmi — 67,3. Všeobecne sa vrávi, že muži žijú kratšie lebo majú väčšiu starosť o osudy rodiny a pracujú ľahšie, nervóznejšie, viac fajčia a pijú. Aby toto tvrdenie usvedčili z ľži, americkí lekári a sociológovia previedli výskumy medzi rehoľníkmi a rehoľníčkami, ktorí — ako vieme — sú slobodní, nestarajú sa o rodiny, nepijú a nefajčia. Výskumy dokázali, že priemerný vek rehoľníčiek je o 5,5 dňa viac ako vek rehoľníkov.

Aj iné výskumy dosvedčujú, že organizmus ženy je silnejší ako organizmus muža. Lebo na 190 dievčat narodí sa 106 chlapcov. Vo veku dozrievania tieto rozdiely sa vyrovňávajú a počet chlapcov je taký istý ako počet dievčat. Avšak v dospelom veku sú tiež i ženy silnejšie.

To znamená, že tzv. „slabšia pleť“ je silnejšia a oveľa lepšie pripravená na životné tažkosti. Vo svete týchto výskumov prislrovečna mužska sila obmedzuje sa len na silu svalov.

BOHUSLAVA O. nám píše: „Moja 5-mesačná dcérka má tichý, nízky a zachripenutý hlas. Lekár povedal, že to časom zmizne, zatiaľ lieči u dievča kribicu. Veľmi ma to trápi, lebo nezaznamenávam žiadne zlepšenie — dievčatko stále vydáva zachripenuté zvuky nízky hlasom.“

ODPOVEDÁME

Milá čitateľka! Zachripenutý, nízky a tichý hlas u nemluvňa môže byť spôsobený vlačnosťou hrtana. Je to istého druhu vrodená vada, ktorá

však časom zmizne. Udržiavanie sa tejto vady môže mať spojenie s kribicou, na ktorú vaša dcérka je nemocná a podvýživou spôsobenou nesprávnym kŕmením. Preto je veľmi dôležité, aby ste presne dodržiavali liečenie predpisanej lekárom. Mali by ste dievča pravidelne podávať vitamíny A plus D3 v injekciach a vápno. Dôležité je aj správne kŕmenie. Okrem materinského mlieka dievčatko malo by denne dostávať zeleninovú polievku na mäse, zeleninové prívarky, tvaroh, strúhané jablká a citrónovú alebo pomarančovú slavu.

Môžete byť úplne kľudná, dievča bude mať normálny hlas, ale jeho rozvoj vo veľkej mieri závisí od správnej výživy a opatery. Musíte tiež dodržiavať termíny očkovania, nakoľko dievča musíme chrániť pred nákažlivými chorobami, aby sa stav jeho zdravia nezhorší.

Radíme vám tiež, aby ste pre úplne ukľudnenie navštívili laringológa, ktorý zvlášťnym vyšetrením zistí či skutočná príčina zachripenutého hlasu vašej dcérky je taká, ako sme uviedli.

nielen

O D L O Ž D O S U P L I K A

D BIGGLES A PO CONC RDE

Nedávno som sa prehrabával v knižnici a znova sa mi dostal do rúk román o slávnom hrdinovi z prvej svetovej vojny, ktorý nemeckým vzdušným esám naofalo komplikoval život, že už pri počutí jeho mena sa aj tí otrejší triasli. Kapitán Biggles je nebojácný, veselý, obetavý a verný chlapík, ktorý s obľubou lieta na čudach potiahnutých plátnom a lepenkou, robí „švábom“ vo vzduchu i na zemi veľké starosti.

Je zaujímavé čítať popis leteckého súboja z čias, kedy lietadlo nemalo krytú kabínu, lietalo rýchlosťou okolo dvesto kilometrov za hodinu a štartovalo takmer z miesta, kedy piloti na seba mohli z lietadiel vykrikovať a mávať rukami. To všetko sa zdá neuveriteľné.

Nie že by som si želal vidieť súboj dvoch moderných reaktívnych lietadiel. To nie. Načo? No keby sa piloti len tak, povedzme pre zábavu trochu ponaháňali, muselo by to byť zaujímavé. Nebola by to žiadna romantika s otvorenými kabínami, naopak, asi by si museli obliecť špeciálne obleky proti prefaženiu pri zrýchlení (tzv. anti „G“ obleky). Zamávať na seba by nastačili, lebo pri rýchlosti cez tisíc kilometrov za hodinu by na to jednoducho nemali čas a namiesto veselého pokriko-

vania by museli dávať pozor, aby tie tisícky konských sil ako tak udržali na uzde. Pri rýchlosti 1200 km na hod. trvá preletenie dvadsať kilometrovej vzdialenosť len jednu minútu. Čiže z Bratislavы do Trnavy dve a pol minúty. Teda čas na zamávanie akosi neostáva.

Zrýchliala sa však nielen vojenská letecká technika, ale aj civilné dopravné lietadlá. Pri prvom lete z Prahy do Bratislavы pobudol cestujúci v otriasajúcim sa lietadle niekoľko hodín. Dnešné Tu-134 na to potrebuje ani nie 40 minút. No ani to nie je ešte posledné slovo. Konštruktéri si už pred mnohými mesiacmi uvedomili, že treba vymyslieť také lietadlá, ktoré budú môcť prepravovať na veľke vzdialenosť niekoľkostu lodi, pričom dosiahnu tak veľkú rýchlosť, že aj cesta medzi kontinentmi sa skráti na niekoľko desiatok minút. Výsledkom tejto snahy o zhotovenie veľkých nadzvukových dopravných lietadiel sú tri projekty, z ktorých, ako sa zdá, je najblízsie k cieľu anglicko-francúzska CONCORDE (čítať Konkord). V uplynulých týždňoch vyliešlo tento vzdľnosť obor z hangára na prvú cestu, zatiaľ iba po zemi. No v krátkom čase sa majú začať letové skúšky, a s pravidelnou leteckou dopravou sa počíta asi o dva roky. Leto-

vá rýchlosť tohto lietadla má byť asi 2300 km/hod., má mať dolet 6500 km a uvezie 126 cestujúcich okrem posádky. Konkurenčný typ projektu CONCORDE je americký BOEING 733 (čítať Béing). Tento má lietať rýchlosťou 2900 km/hod. a uvezie až 227 cestujúcich.

Okrém týchto veľmi rýchlych lietadiel lietajúcich na veľke vzdialenosť, však treba prepravovať lodi sice tiež rýchle, no nie tak ďaleko. Aj tu sa nášlo riešenie. Sú to tzv. slonie lietadlá. Majú rýchlosť takú, akou lietajú dnesné moderné stroje, no ich zvláštnosťou je možnosť uvezenia veľkého nákladu. Vmestí sa do nich až 500 lodi.

Letecká doprava však začína väzne konkurovať automobilom a vlakom. Dokladom je úspešný pokus v USA, kde medzi dvoma mestami vzdialenosťou od seba asi 500 km zaviedli leteckú dopravu organizovanú podobne ako autobusový alebo vlakový. Letenky sa nepredávajú vopred, ale cestujúci si ich zakúpi priamo na letisku. Ak je v lietadle voľné miesto nastúpi. Ak nie hodinu počká, lebo za 60 minút letí ďalej. Výhoda je v tom, že cestujúci nemôže vlastne lietadlo zmeškať. Prítom je zaujímavé, že cena letenky je nižšia, ako cena vlakom na tej istej trati.

Rovnako ako vedci a výskumníci pracujú na nových lietadlach, ktoré by umožňovali rýchlejsiu, pohodnejšiu a lacnejšiu dopravu osôb i nákladu, možno ešte usilovnejšie pracujú i na prístrojoch, ktoré zväčšujú bezpečnosť lietania. Vyvíajú nové systémy, umožňujúce startovať aj za hmly, vetra, ba už sa podarilo vymyslieť i také zariadenie, ktoré bez zásahu pilota odštartuje a pristane s lietadlom cez deň i v noci.

Hľadajú také zlatiny, ktoré znesú aj veľké namáhanie, motory pracujúce bez porúch a pod. Lebo aj keď má letecká doprava veľké prednosti, predsa je tu stále skutočnosť, že pri porúche dochádza k väčšiemu nešťastiam, často k veľkým tragédiam. Hoci je cesta v lietadle oveľa bezpečnejšia, než v aute, predsa sa auto pri poruče motora jednoducho zastaví. Lietadlo spadne. A to je horšie. A práve preto, aby sa toto nestávalo, venujú všetci výrobcovia lietadiel veľkú pozornosť zvyšovaniu bezpečnosti leteckej premávky. Lebo aj keď budeme vedieť lietať niekoľkonásobne rýchlejšie ako zvuk, predsa budeme mať len jeden život. Je to sice smola, ale je to fakt.

EDO MALÝ

MLADÝM • MLADŠÍM • NAJMLADŠÍM

A TAM DOLU K DUNAJU

A TAM DOLU K DUNAJU
TAM SA CHLAPCI SCHADZAJÚ,
SCHADZAJÚ, SCHADZAJÚ,
TAM SI HADKE HADAJU.

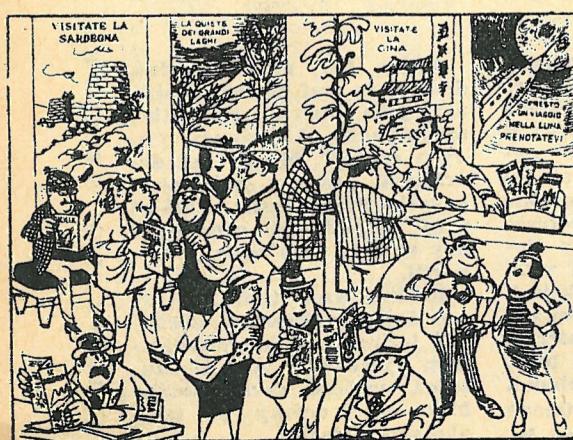
PRIŠIEU K NEMU JEDEN PÁN,
TEN PREPLAVIL DUNAJ SAM,
DUNAJ SAM, DUNAJ SAM
TEN SI POJAL ĎIEUVČA SAM.

A KEĎ PRIŠIEU KU KRAJU
PLASOL SI ON NA SARU,
NA SARU, NA SARU
PLASOL SI ON NA SARU.

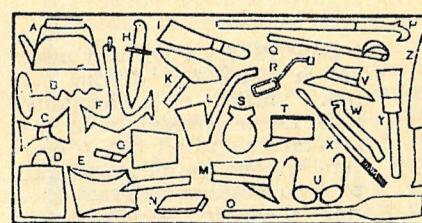
HOPSA CHLAPCI DOBRE JE,
SVARNUO ĔIEUČA MOJE JE,
MOJE JE, MOJE JE
SVARNOU ĔIEUČA MOJE JE.

Problém citového vzťahu dvoch ľudí, spojený so šťastím i s neštastím pre rôzne prekážky, pre neúprimnú lásku a pod., nachádzame v dievocích piesňach. Uvedená pieseň je známa skoro

na celom Slovensku. Je to jedna z novších piesní, s ktorou sa stretávame najmä na strednom Slovensku. Pieseň nemá hližšie určenie, spievala sa pri rôznych príležitostiach tzv. „všeobecná“.

NÁŠ KVIZ

Je zima a každý, kto chce byť zdravý aj v lete, mal by nosiť na hlave klobúk, čiapku alebo baraniec. Ale neraz sa stane, že prudký vietor vám klobúk z hlavy odfukne, zanesie medzi ľudí a často ho ani nenájdete. Na našom obrázku je tiež jeden takýto stratený klobúk, označený písmenom „V“. Kto ho na druhom obrázku nájde a do 1.III.1969 r. nám pošle správnu odpoveď, zaradí sa do zlosovania a môže vyhrať knižnú odmenu.

ČOKOLÁDOVÁ ROZPRÁVKA

Elicka mala narodeniny. Mama jej kúpila čokoládového kohútika a líšku. Elicka si ich položila na nočný stolík. Ráno stála na stolíku iba čokoládová líška.

— Kam sa podel kohútik, Elicka? — spýtalas sa mama.

— Líška ho zjedla, — tíško povedala Elicka.

— Mali by sme na ňu zavolať poľovníka, — povedala mama.

Druhého rána zmizla aj líška.

— Líšku zastrelil poľovník a vzal si ju, — povedala Elicka.

Čo myslíte, deti, kam sa podel čokoládový kohútik a líška?

Napísal Dragan Lukic

AKO VZNÍKÁ L'AD?

BLÍZO JEDNEJ SMUTNEJ VRBY
MALÝ TRPASLÍK SA HRBÍ.
SEDI, SEDI, POSEDÁVA,
HAJDÁ SA MU VEL'KÁ HLAVA.

NA HLAVE MÁ DLHÚ BRADU,
BRADU VPREDU, BRADU VZADU,
A KED' ZIMA UDRIE VŠADE —
ŠMÝKAME SA NA TEJ BRADE.

TOMÁŠ JANOVIC

KTO POSTAVIL EIFFELOVKU?

Jednou z najznámejších svetových zvláštností je štítová kovová veža, vypínajúca sa nad hlavným mestom Francúzska — Parížom. Podaktori ste už vari a uhádli, že je to Eiffelovka. Tak vežu ľudovo nazývajú. Kto ju však postavil, kedy a prečo?

Roku 1889 bola v Paríži Svetová výstava. Z tejto príležitosti bolo treba zhotoviť niečo mimoriadne. A. G. Eiffel navrhol a potom aj postavil 300 metrov vysokú kovovú vežu. Táto veža dodnes patrí k najväčším stavbám sveta. Na jej zhotovenie spotrebovali 7500 ton železa. Meno dostala po svojom staviteľovi. Ti, čo prídu do Paríža, radi si vydajú na Eiffelovku, odkiaľ je prekrásny výhľad. Na nižších poschodiach sú reštaurácie a na samom vrchu vežie teraz televízna vysielačka.

Kalendár

SLNKA		Západ
1. februára	7.hod.17.min.	16.hod.23.min.
15. februára	6.hod.52.min.	16.hod.49.min.
MESIACA		
východ		západ
1. februára	14.hod.49.min.	7.hod.23.min.
15. februára	6.hod.48.min.	14.hod.57.min.
Plný mesiac 2. februára		
Posledná štvrt 10. februára		
Nový mesiac 16. februára		
Prvá štvrt 2. februára		

FEBRUÁR-ÚNOR

1	SOBOTA Brigida	15	SOBOTA Faustín
2	NEDELA Mária	16	NEDELA Juliana
3	PONDELOK Blažej	17	PONDELOK Július
4	UTOROK Ondrej	18	UTOROK Konštancia
5	STREDA Agata	19	STREDA Popoľčná streda
6	ŠTVRTOK Dorota	20	ŠTVRTOK Leon
7	PIATOK Richard	21	PIATOK Eleonóra
8	SOBOTA Ján	22	SOBOTA Peter
9	NEDELA Apolónia	23	NEDELA Damian
10	PONDELOK Scholastika	24	PONDELOK Matej
11	UTOROK Mária	25	UTOROK Viktória
12	STREDA Julián	26	STREDA Alexander
13	ŠTVRTOK Katarína	27	ŠTVRTOK Gabriela
14	PIATOK Valentín	28	PIATOK Roman

MAREC

1. SOBOTA Antonína	8. SOBOTA Beata
2. NEDELA Helena	9. NEDELA František
3. PONDELOK Kunegunda	10. PONDELOK Makar
4. UTOROK Kazimír	11. UTOROK Konstantin
5. STREDA Enežia	12. STREDA Gregor
6. ŠTVRTOK Felícia	13. ŠTVRTOK Kristína
7. PIATOK Tomáš	14. PIATOK Matylda
	15. SOBOTA Klement

VERTE - NEVERTE

SNÁR

Advokáta vidieť — budeš pozvaný do spoločnosti
Afrika — cestovať tam — skorá svadba
Babička — rodinná udalosť
Balet vidieť — zažiť sklamanie
Cibuľu vidieť — domáce hádky
— jest — budeš mať tažkosti
— olúpovať — slzy
Čačník — stratiš samostatnosť
Čokoláda — blahobyt
Dámska topánka — nevôla, hádka
Dážď mierný — zisk
— silný hrozi ti nemoc
— ked' slnko svieti — príjemná zmena
— byt premoknutý — nemoc a stráta
Figy vidieť jest — priatelia a zisk
— dárom obdržat — štastic v láske
Had veľký — budeš podvedený
— malý — hádky
— šlapnut na — mäš falošných priateľov
— byt ním pohryzutý — ohováranie
— s niekoľkými hlavami — budeš vystavený zlým pokúšeniam
Idiot — štastic
Jablon rozkvitnuta — dobrá zpráva
Krv červená vidieť — spokojnosť
— zrazenú — nemoc
— prelievať — neprijemnosť z unáhlenosti
— piť — dobré nádeje
— vidieť zo seba kvapka — stratiš majetok
— pluti — veľký hnev
— na inom vidieť — nemoc v rodine
— veľa vidieť — vojna
Lev v klietke — zvíťazí nad svojimi nepriateľmi
— s mladými — sám si zapričiníš škodu
Mäso varit — vydáš veľa peňaží
— surové jesť — najdeš priaznivca
— zapáchajúce — dostaneš košom
— vidieť pripravovať — dedičstvo

RADY • PORADY • RADY • PORADY • RADY

PRAVNÍK

PRAWA DZIERŻAWCY W PRZYPADKU SPRZEDAŻY GRUNTU PRZEZ JEGO WŁAŚCICIELA

Czytelnik nasz zapytuje czy dzierżawca posiada jakieś szczególne prawa w przypadku sprzedaży gruntu, stanowiącego przedmiot dzierżawy i kto może być nabywcą takiego gruntu oraz czy właściciel gruntu wydzierżawionego posiada w ogóle uprawnienia do sprzedaży wydzierżawionego gruntu.

Ponieważ poruszone problemy mogą interesować

szerze grono czytelników odpowiadamy na nie w druku.

Właściciel nieruchomości rolnej może ta nieruchomość sprzedać, jednakże z ograniczeniem przewidzianym w przepisach art. 160-165 Kodeksu Cywilnego oraz w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r., w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr. 45 poz. 304). Ograniczenia te dotyczą zarówno obszaru nieruchomości chodzą o przeciwdziałanie nadmiernej rozdrabnianiu gospodarstw, a więc zarówno gospodarstwo które zbywa część gruntów nie może przez sprzedaż zmniejszyć swego arealu poniżej tzw. minimalnej

normy obszarowej jak i gospodarstwo wydzielone przez podział musi odpowiadać tej normie. Należy podkreślić, że normy obszarowe, dla poszczególnych rejonów kraju są różne jak i kwalifikacji nabywcy. Ogólnie rzecz biorąc — nabywca musi posiadać kwalifikacje rolnicze do prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Przepisy prawne nie tworzą dla dzierżawców nieruchomości prawa pierwotnego. Właściciel nieruchomości nie ma więc obowiązku sprzedać jej dzierżawcy, a może przenieść jej własność na rzecz innej osoby, byleby osoba ta posiadała zgodnie z wyżej cytowanymi przepisami kwalifikacje do prowadzenia takiego gospodarstwa.

Istnienie umowy dzierżawy nie stanowi przeszkody

do przeniesienia własności nieruchomości. Zbycie rzeczy wydzierżawionej w czasie trwania dzierżawy powoduje iż nabywca wstępnie w stosunku dzierżawy na miejsce zbywej. Nabywca ten ma jednak prawo wypowiedzieć dzierżawę z zachowaniem ustalonych terminów wypowiedzenia. Powyższe ustawienie do wypowiedzenia dzierżawy nie przysługuje jednak nabywcy, jeżeli umowa dzierżawy była zawarta na czas oznacony z zachowaniem pisemnej formy i z datą pewną a rzecz została dzierżawcy wydana. Dzierżawca z tytułu przeniesienia własności rzeczy wydzierżawionej nie uzyskuje żadnych szczególnych praw.

WITOLD FERFET

LEKARZ WĘTERYNARIU

SWIERZB

Swierzb jest przewlekłym schorzeniem inwazyjnym skóry u zwierząt wszystkich gatunków. Nazwa choroby związana jest prawdopodobnie z towarzyszącym jej świadkiem miejsc chorych. Choroba ta szerzy się najłatwiej u jednego gatunku zwierząt z tym, że może przechodzić na inne zwierzęta, a także i na ludzi. Warunkiem sprzyjającym do powstania tej choroby jest niehygieniczne przetrzymywanie zwierząt. Przy właściwym przetrzymywaniu, żywieniu i użytkowaniu zdziała się sporadycznie u bydła, koni, drobiu. Objawy choroby uzależnione są od rodzaju zwierzęcia, ilości i sposobów najczęstszych występujących.

zarażenia, lecz zauważalne przez właściciela są dopiero po 2 — 4 tygodniach. Najczęściej występuje świadk i to tym silniejszy im skóra jest bardziej nagniecona lub spocona. Dlatego też świadczenie nasila się podczas upałów, pracy, w cieplej stajni itp. Zwierzęta drapią się, ocierają się, wygryzają miejsca świadczeń. Nieco później od świadku występują wykwity skóry takie jak plamki, pęcherzyki, krosty. Paszyty oraz drapanie chorych miejsc wywołują odczyn zapalny skóry, a następnie wypadanie włosów i powstawanie lysis. Skóra w tych miejscach grubieje. Te uszkodzenia skóry umożliwiają wtargnięcie bakterii i powstaje wtedy wtórne ropne zapalenie skóry. Przyczyną wywołującą tę chorobę są małe tzw. roztocza — zwierzęce paru rodzajów. U zwierząt użytkowych najczęściej występują następujące rodzaje:

SWIERZBOWCE DRAŽAČE: nazwa pochodzi od te-

go że drażą one korytarze w skórze żywiąc się młodymi komórkami naskórka. Rozmaźanie ich jest szybkie bo jedna samica może w ciągu 3 miesięcy złożyć do 1,5 milionów jaj. Ten typ zwierzęcia unika kończyn, grzywy i ogona, poza tym może być na całej skórze.

SWIERZBOWCE NASKÓRKOWE: żyją i składają jaja w naskórku dolnych odcinków nóg.

SWIERZBOWCE USZNE: żyją w zewnętrznym przewodzie usznym u kotów i psów.

Zarazić zwierzęt można się bezpośrednio przez zetknięcie się zwierząt zdrowego z chorym jak i pośrednio poprzez siersi, sprzęt, złoby, krzaki na pastwisku. Brak pielęgnacji

skóry, niehygieniczne pomieszczenie oraz inne choroby skóry ułatwiają powstawanie tej choroby. Świeżobowce osiedlające się w naskórku mogą wywołać odczyny chorobowe. Powstają one na skutek mechanicznego drażnienia skóry, które polega na wgryzaniu się i drażnieniu skóry, oraz na chemicznym drażnieniu wywołanym przez zwierzęce substancje.

Substancje te mogą uczać skórę na skutek czego powstają pęcherze. Świeżobowce pęcinowe i uszne odrzynają tylko obumarłe komórki naskórka nie uszkadzając samej skóry i dlatego nie wywołują tak silnego stanu zapalonego skóry jak inne rodzaje. Zapobieganie tej choroby obejmuje zwalczanie jej z urządzeniami oraz odkażanie pomieszczeń w których przebywają zwierzęta zaświerżbowe, jak też skór i wełny ze zwierząt chorych.

HENRYK MĄCZKA

ZUZKA VARI

KAPUSTA S FAZULEOU

150 gr suchej fazule, 300 gr údeného mäsa, 1 litr. kyslej kapusty, 1/2 litr. mlieka, 1 kopcovitá lyžica hladkej múky, voda, soľ.

Umytí, deň vopred načinenú fazuľu a umyť údené mäso dám varif. Ked' fazuľa začne pučať, pridáme kyslú kapustu a spolu varíme. Z mlieka a múky pripravíme zátrepku, pridáme do fazule a povari-

me. Nakoniec podlá chuti dosolíme.

ZOČURKA

6 zemiakov, voda, soľ, 120 gr hladkej múky, 1/2 litr. kyslej kapusty, 1 lyžica hladkej múky, 1 menšia cibulka, mleté čierne koreniny, soľ, strúhaná slaninka.

Očistené, na kocky pokrájané zemiaky dáme do slanej vody varif. Z múky a vody pripravíme tuhé cesto, ktoré potrháme na malé trhance. Ked' sú zemiaky skoro uvarené, začarime na malé trhance. Do mlieka rozharbarkujeme 1 lyžicu hladkej múky, prilejeme k zemiakom, pridáme opečenú slaninku, spolu povariame a podlá chuti dosolíme.

KAPUSTOVÉ KARBONÁTKY

Rozpočet pre 4 osoby: 1 väčšia hlávka kapusty, 4 vajcia, 1 lyžica krupicovej múky, 1 menšia cibulka, mleté čierne koreniny, soľ, strúhaná slaninka.

Zapáčime a vo vriacej osolenej vode zaparíme. Potom ich necháme odkvapkať a pokrájame na rezance.

Vajcia, soľ, mleté čierne koreniny a postrúhanú cibulku vymiešame, zlahať primiešame kapustu, krupicovú múku a toľko strúhanky, aby sme dostali hustejšiu hmotu. Na lopári

(dočiňke) posypanom strúhanou formujeme karbonátky, ktoré v horúcej mase vyprážame.

Podávame so zemiakom a kompotom.

Vodu zo sparených listov môžeme použiť do polievky.

GOLKY

2,6 kg zemiakov, soľ, maslo.

2 kg zemiakov očistíme, umyjeme, postrúham, vytlačíme z nich šlavu, pridáme 600 g uvarených pretlačených zemiakov a soľ. Urobíme gulky, vyvaríme ich a hotové polejeme rozpusteným maslom.

ŽIVOT CZASOPISMU SPOŁECZNO KULTURALNE

NEUMÍTE SI PORADIT S RŮZNÝMI POTÍŽMI A ROZČILUJÍCÍMI VÁS ZÁLEŽITOSTMI? NAPISTE NAM NA ADRESU: REDAKCE „ŽIVOT“ WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37, I. p. ODPOVÍME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKÁCH NASEHO CASOPISU A V DOPISECH.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce. Ukaże się około 15 każdego miesiąca. Redaguje Kolegium w składzie: František Bednářík, Cecília Biegunová, Augustyn Bryla, Adam Chalupec (redaktor naczelny), Vladimír Hess, Tereza Hetniaková, Marian Kaškiewicz (zastępca redaktora naczelnego), Ján Crišák, Lídia Mšálová, Ignác Nižinský, Ján Ondica, Jerzy Zagórski.

Korekta stylistyczna i ortograficzna jęz. czeskiego — Valérie Wojnarowska. Korekta stylistyczna i ortograficzna jęz. słowackiego — J. Szpernoga. Krystyna Tomczyk (red. techniczny).

Nadesłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „WSPÓŁCZESNE” RSW „PRASA”, Warszawa, ul. Wiejska 12, tel.

